

Nr 148.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till vattendomstolarna; given Stockholms slott den 23 februari 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Thorwald Bergquist.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 februari 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med cheferna för kommunikations- och finansdepartementen samt t. f. chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Quensel, anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, följande.

Vid anmälan den 4 januari 1945 till årets statsverksproposition av behov av fortsatt anslag till vattendomstolarna (andra huvudtiteln s. 58 o. f.) anförde jag, att sedan inom justitiedepartementet med biträde av

särskild sakkunnig verkställt utredning angående vattendomstolarnas arbetsförhållanden, enligt vilken utredning vissa ändringar behövde vidtagas i dessa domstolars personalorganisation, ärendet efter remissbehandling vore föremål för ytterligare övervägande inom justitiedepartementet. I avbidan på särskild proposition i ämnet upptogs i statsverkspropositionen vattendomstolarnas avlönings- och omkostnadsanslag med allenast beräknade belopp, motsvarande de nuvarande anslagen, nämligen

Vattendomstolarna: Avlöningar, *förslagsanslag* kronor 318 000
 Vattendomstolarna: Omkostnader, *förslagsanslag* » 56 200.

Jag ber nu att få anmäla detta ärende.

1. Vattendomstolarna: Avlöningar, förslagsanslag.

Vattendomstolarnas nuvarande organisation.

Antalet vattendomstolar i riket är för närvarande fyra: Norrbygdens, Österbygdens, Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar. Före den 1 januari 1933 fanns ytterligare en vattendomstol, benämnd Mellanbygdens vattendomstol, med ett domsområde, som omfattade delar av de nuvarande domsområdena för Norrbygdens och Österbygdens vattendomstolar. Vattendomstolarnas kanslier äro förlagda, Norrbygdens till Umeå, Österbygdens och Söderbygdens till Stockholm och Västerbygdens till Vänersborg. Mellanbygdens vattendomstols kansli var förlagt till Sundsvall.

Vattendomstol består i regel av en vattenrättsdomare såsom ordförande samt två vattenrättsingenjörer och två vattenrättsnämndemän. Av ingenjörerna skall i regel den ene äga sakkunskap särskilt i fråga om byggande i vatten (vattenbyggnadsteknisk ingenjör) och den andre särskilt beträffande torrläggning av mark (agrikulturteknisk ingenjör). Vattenrättsdomare och vattenrättsingenjörer tillsätts av Kungl. Maj:t.

Vid varje vattendomstol äro vidare anställda en vattenrättssekreterare och en vattenrättsamanuens med juridisk utbildning samt icke rättsbildad biträdespersonal. Vattenrättssekreterare förordnas av Kungl. Maj:t, amanuenser och icke rättsbildad biträdespersonal av vederbörande vattenrättsdomare.

Den 9 juni 1939 har Kungl. Maj:t fastställt följande personalförteckning för vattendomstolarna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1939/40:

Personalförteckning.

	Lönegrad
Tjänstemän å ordinarie stat.	
4 vattenrättsdomare	B 2
6 vattenrättsingenjörer	A 30
4 kontorsbiträden	A 4
Extra ordinarie tjänsteman i högre lönegrad än 20:	
1 vattenrättsingenjör	Eo 30.

Vidare har Kungl. Maj:t den 17 juni 1943 fastställt följande avlöningsstat för vattendomstolarna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1943/44:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	161 700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	9 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	»	116 700
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	30 600
Summa kronor		318 000.

Av de i personalförteckningen upptagna tjänstemännen å ordinarie stat äro anställda vid envar av vattendomstolarna en vattenrättsdomare och ett kontorsbiträde, vid Norrbygdens vattendomstol två vattenrättsingenjörer samt vid Österbygdens, Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar gemensamt fyra vattenrättsingenjörer. Den i personalförteckningen upptagne extra ordinarie vattenrättsingenjören är anställd vid Österbygdens, Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar gemensamt. Av de vid Österbygdens, Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar gemensamt anställda ingenjörerna äro två (en vattenbyggnadsteknisk och en agrikulturteknisk ingenjör) stationerade i Vänersborg med huvudsaklig tjänstgöring vid Västerbygdens vattendomstol. De båda övriga ordinarie ingenjörerna äro stationerade i Stockholm. Den ene av dessa (vattenbyggnadsteknisk ingenjör) tjänstgör huvudsakligen vid Österbygdens vattendomstol, medan den andre (agrikulturteknisk ingenjör) tjänstgör såväl vid Österbygdens som vid Söderbygdens vattendomstol. Den extra ordinarie vattenrättsingenjören (vattenbyggnadsteknisk ingenjör) är jämväl stationerad i Stockholm och tjänstgör huvudsakligen vid Söderbygdens vattendomstol.

Såsom förut anmärkts äro vidare vid envar av vattendomstolarna anställda en vattenrättssekreterare och en vattenrättsamanuens. Vid Söderbygdens vattendomstol må dock anställas mer än en vattenrättsamanuens under förutsättning att härigenom icke uppkommer ökad kostnad för statsverket. Förutom till nu nämnda icke-ordinarie befattningshavare har alltsedan budgetåret 1936/37 medel beräknats till en biträdande vattenrättssekreterare, avsedd för vattendomstolarna gemensamt. Medelsanvisningen för detta ändamål möjliggjorde ursprungligen anställande av biträdande vattenrättssekreterare under hela året. Från och med budgetåret 1941/42 inskränktes medelsanvisningen till belopp motsvarande avlöning till biträdande vattenrättssekreterare under allenast halva året, men från och med budgetåret 1943/44 ha medel till biträdande vattenrättssekreterare åter beräknats för helt år. Vid Norrbygdens vattendomstol har vidare från och med budgetåret 1943/44 varit anställd en biträdande vattenrättsdomare samt tidvis biträdande vattenrättsingenjör (s. k. särskild vattenrättsingenjör). Därjämte må anmärkas, att ett

vid Norrbygdens vattendomstol anhängigt mål angående reglering av Storsjön i Jämtland handlägges under ordförandeskap av förutvarande vattenrättsdomaren vid vattendomstolen N. Quennerstedt.

Jämlikt 49 § 4 mom. 3 civila avlöningsreglementet äger vattenrättsdomare uppbära avlöningsförstärkning med 3 750 kronor för år. Vattenrättssekreterarbefattningarna äro att anse såsom arvodestjänster. Bestämmelser angående vattenrättssekreterarnas avlöning ha meddelats av Kungl. Maj:t i breven den 17 juni 1943. Enligt dessa bestämmelser äger vattenrättssekreterare, som ej är assessor i hovrätt, uppbära avlöning enligt 26 löneklassen, med rätt till sådan uppflyttning i högre löneklass, som tillkommer tjänsteman inom lönegraden Eo 27. För vattenrättssekreterare, varom nu är fråga, skola jämväl i övrigt, utom i vad gäller rätt till vikariatsersättning, i tillämpliga delar gälla de för extra ordinarie tjänsteman inom nämnda lönegrad meddelade föreskrifterna. Vattenrättssekreterare, som förordnats att med bibehållande av egen tjänst förrätta viss del eller vissa av vattenrättsdomarens åligganden, är icke berättigad att i anledning härav uppbära särskild vikariatsersättning. Vattenrättssekreterare, som eljest förordnats till vikarie för vattenrättsdomare, äger uppbära särskild vikariatsersättning med sex kronor om dagen. Vattenrättssekreterare, som är assessor i hovrätt, åtnjuta lön och övriga förmåner enligt de föreskrifter som gälla för assessor vid tjänstgöring såsom adjungerad ledamot i hovrätt, dock med iakttagande av nyssnämnda bestämmelser rörande vikariatsersättning. Då biträdande vattenrättssekreterare förordnats, har ersättningen hittills alltid bestämts att utgå efter 21 löneklassen. Vattenrättsamanuensbefattningarna äro extra ordinarie tjänster i lönegrad Eo 18. Den vid Norrbygdens vattendomstol anställde biträdande vattenrättsdomaren åtnjuta arvode, motsvarande lön enligt 30 löneklassen jämte rörligt tillägg och kristillägg samt ett personligt lönetillägg å 1 000 kronor.

Vad beträffar den icke rättsbildade biträdespersonalen är vid envar av vattendomstolarna — förutom det ordinarie kontorsbiträdet — anställt ett extra ordinarie kontorsbiträde i lönegrad Eo 4. Medel ha därjämte i viss utsträckning brukat anvisas för tillfällig skrivhjälp.

Framställningar om ändringar i organisationen m. m.

Med anledning av framställning från vattenrättsdomaren i Österbygdens vattendomstol om förordnande av biträdande vattenrättssekreterare under viss tid har *vattenöverdomstolen* i infordrat yttrande av den 11 februari 1944, under framhållande att arbetsbalansen vid vattendomstolarna vore betydande, hemställt att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt föranstalta om utredning angående vilka åtgärder som erfordrades för minskning av den nuvarande arbetsbalansen vid domstolarna.

I gemensam framställning den 23 februari 1944 ha *vattenfallsstyrelsen och svenska vattenkraftföreningen* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1945 års riksdag att inrätta ytterligare en vattendomstol i Norrland samt dessför-

innan vidtaga provisoriska åtgärder till förstärkning av Norrbygdens vattendomstols arbetskrafter. I denna framställning har anförts bl. a. följande.

Då vattendomstolarnas nuvarande organisation fastställdes vid 1932 års riksdag, blev den förutvarande Mellanbygdens vattendomstol indragen, och större delen av dess område lades till Norrbygdens vattendomstol. I det sakkunnigutlåtande, som låg till grund för frågans behandling, framhölls, att de båda norrländska vattendomstolarnas arbetsbörda dittills icke obetydligt understigit den, som åvilat de andra vattendomstolarna, i det de förra haft färre mål att behandla och därjämte mål, i vilka motsättningarna mellan intressen av olika slag varit mindre framträdande.

Den utveckling, som därefter ägt rum, har emellertid väsentligt ökat arbetsbördan för Norrbygdens vattendomstol och kommer i framtiden att än ytterligare öka den. Landets kraftförsörjning kommer allt mer att byggas på utnyttjande av den norrländska vattenkraften, och antalet ansökningar både om utbyggande av nya kraftkällor och om reglering av sjösystemen ovan kraftstationerna, som komma att ingivas till Norrbygdens vattendomstol, måste bli mycket stort. Det är även uppenbart, att dessa mål i allmänhet äro av helt annan och mera betydande storleksordning än i södra och mellersta Sverige. Det har även visat sig, att motsättningen mellan å ena sidan kraftverksintresset och å den andra flottningen och skogsägarna framkallat svåra och komplicerade spörsmål.

Under de senaste åren ha svårigheterna varit betydande för domstolen att medhinna handläggningen av de löpande ärendena. Såväl statens vattenfallsverk som enskilda kraftproducenter ha på grund av behovet av starkt ökad kraftproduktion hos vattendomstolen begärt tillstånd till nya vattenbyggnadsföretag, men handläggningen av målen har ej kunnat ske i så snabb takt, som önskligt varit. Arbetstakten för de nya anläggningarna har sålunda i en del fall bestämts ej av behovet, av tillgängliga anslag eller av möjligheterna överhuvud taget att utföra arbetena, utan av möjligheterna för domstolen att medhinna handläggningen av målen. I några fall ha företagen sett sig nödgade att i strid mot vattenlagens bestämmelser fullfölja arbetet utan att avvakta det laga tillstånd, som uppenbarligen icke kunde förvägras. I ett fall har därvid även arbetsförbud begärts hos vederbörande länsstyrelse, men denna fråga hann ej avgöras, innan domstolen meddelade sitt tillstånd. Det är sålunda uppenbart, att frågan kräver en snabb lösning.

En särskild omständighet förtjänar i detta fall att beaktas. Det har redan offentligen betonats, att i samband med den pågående världskrisens avveckling en omfattande arbetslöshet är att befara. För att motverka denna ha beredskapsarbeten planerats och i den mån dessa ligga inom vattenbyggandets område förutsattes, att domstolens tillstånd inhämtas, innan arbetet sättes i gång. Är domstolsorganisationen i Norrland då ur stånd att snabbt handlägga dessa ärenden, komma arbetena att på ett olyckligt sätt fördröjas.

Visserligen har i år en tillfällig lättnad beretts domstolen genom förordnande av en biträdande vattenrättsdomare, som gjort en värdefull insats, men även med all uppskattning av det arbete, som denne nedlagt, kan frågan dock i längden ej lösas på denna väg. Det tarvas ej blott ytterligare en vattenrättsdomare, utan även vattenrättsingenjörer och kanslipersonal.

Den 10 mars 1944 förordnade härefter Kungl. Maj:t f. d. vattenrättsdomaren greve *H. A. Hamilton* att inom justitiedepartementet biträda med utredning angående vattendomstolarnas arbetsförhållanden. I anledning av

det sålunda lämnade uppdraget har Hamilton verkställt en i augusti 1944 dagtecknad utredning.

Förutom förenämnda framställningar ha inkommit åtskilliga skrivelser angående speciella spørsmål som beröra vattendomstolarna.

Sålunda har *vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol* i en den 11 januari 1944 dagtecknad skrivelse hemställt, att kontorsbiträdestjänsten vid vattendomstolen måtte från och med budgetåret 1944/45 för bättre likställighet med domsagopersonalen uppflyttas till kanslibiträdestjänst med placering i lönegrad A 9 eller åtminstone A 7 enligt gällande avlöningsreglemente, ävensom att nuvarande innehavaren av tjänsten Tora Abramsson måtte för löneklassuppflyttning få tillgodoräkna sig den tid av omkring 11 år, som hon tillhört löneklass 8, så att hon från samma tidpunkt måtte få placeras i löneklass 11. Vattenrättsdomaren har i denna framställning framhållit, att Tora Abramsson, som sedan år 1919 varit anställd å vattendomstolens kansli, med största noggrannhet och mindre vanlig skicklighet utfört det arbete, som åt henne uppdragits. Detta hade bestått ej blott i renskrivning utan — för avlastning av vattenrättssekreterarens arbetsbörda — jämväl i förande av diarium, sortering av alla inkommande skrifter, ombestyrande av aktbildning, upprättande av förteckningar över avsända underrättelser, förande av erforderliga räkenskaper för redovisning av medelsförvaltningen vid vattendomstolen, redovisning av förskott från sökande och klagande, stämpelbeläggning ävensom expediering av domstolens protokoll och beslut samt expediering av handlingar till aktförvararna. Vattenrättsdomaren, som erinrat om att hans företrädare i ämbetet tidigare gjort framställningar i enahanda hänseende, har såsom ett särskilt skäl för framställningen åberopat den löne reglering, som numera skett i fråga om domsagornas biträdespersonal.

I yttrande, som inforrats över denna framställning, hemställde *vattenöverdomstolen* — under framhållande att enligt vattenöverdomstolens mening de Tora Abramsson anförtrodda arbetsuppgifterna vore av beskaffenhet att motivera en förändring av hennes tjänst till kanslibiträdestjänst med placering i lönegrad A 7, men att en sådan förändring ej borde genomföras annat än i sammanhang med motsvarande uppflyttning av de vid övriga vattendomstolar inrättade kontorsbiträdestjänsterna — om utredning huruvida icke skäl föreläge för sådan åtgärd jämväl beträffande sistnämnda tjänster. Jämväl *allmänna lönenämnden* anslöt sig i infortrat yttrande till förslaget om en allmän utredning i nu nämnt hänseende. Handlingarna i förevarande ärende överlämnades till Hamilton för behandling i sammanhang med den åt honom anförtrodda utredningen.

Även *föreningen kvinnor i statens tjänst* har i framställning den 29 september 1944 hemställt, att befattningen såsom kontorsbiträde vid Norrbygdens vattendomstol måtte från och med budgetåret 1945/46 förändras till lägst en kontoristtjänst i lönegrad A 9. Föreningen har därvid hänvisat till de tidigare framställningarna från vattendomstolen i detta hänseende.

I skrivelse, dagtecknad augusti 1944, ha *samtliga vattenrättsingenjörer* hemställt, att vattenrättsingenjörstjänsterna måtte överföras från lönegrad A 30 till lönegrad C 7 med förordnande på sex år åt gången. I skrivelsen har framhållits, att för vattenrättsingenjör liksom för flertalet andra stats-tjänstemän för erhållande av full pension erfordrades en tjänstetid av minst 30 år i statens tjänst. Denna bestämmelse syntes kunna medföra en viss begränsning av rekryteringsbasen särskilt för den vattenbyggnadstekniska vattenrättsingenjörstjänsten, i det att ingenjör från icke statlig tjänst, som erhöle dylik befattning, näppeligen kunde erhålla fulla antalet tjänstår. Lämpligaste sättet att lösa denna fråga syntes vara att överföra vattenrättsingenjörerna från löneplan A till löneplan C med placering i lönegrad C 7, där väsentligt kortare tjänstetid erfordrades för erhållande av full pension. Samtidigt skulle därvid även ernås en viss behövlig löneförbättring. I skrivelsen har erinrats om, att 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga i betänkande den 18 juni 1942 (SOU 1942: 30) ifrågasatt placering av vattenrättsingenjörstjänsterna i lönegrad C 7, därest detta icke med hänsyn till befattningarnas karaktär av domartjänster ansåges olämpligt. Frågan bleve då, i vad mån betänkligheter från rättssäkerhetssynpunkt eller av annan anledning kunde resas mot en sådan överföring av tjänsterna från fullmaktstjänst till förordnandetjänst. Med hänsyn till vattendomstolarnas karaktär av tekniska specialdomstolar syntes icke finnas anledning till sådana betänkligheter, om förordnandena skedde på tillräckligt lång tid, exempelvis sex år. I skrivelsen har även erinrats om den avlöningsförstärkning, som vid 1943 års riksdag beviljats vattenrättsdomarna; genom en överföring av vattenrättsingenjörstjänsterna till lönegrad C 7 skulle även relationen mellan vattenrättsdomarnas och vattenrättsingenjörernas löneförhållanden återställas. Därest emellertid en sådan överföring med hänsyn till befattningarnas karaktär skulle anses mindre lämplig, har i skrivelsen hemställts, *dels* att vattenrättsingenjörerna måtte placeras i lönegrad A 34 eller ock tillerkännas en i motsvarande grad avpassad löneförstärkning, *dels ock* att erforderliga antalet tjänstår för erhållande av full pension för vattenrättsingenjörerna måtte minskas till 25 år i likhet med vad fallet vore beträffande professorer vid universitet och högskolor m. fl.

Utredningsmannens förslag.

Efter en redogörelse för vattendomstolarnas nuvarande organisation har utredningsmannen till en början omnämnt vissa under senare år vidtagna lagstiftningsåtgärder som i och för sig varit av beskaffenhet att medföra ökning i vattendomstolarnas arbetsbörda. Enligt lag den 5 maj 1939, som trätt i kraft den 1 januari 1940, skola frågor angående tillgodogörande av grundvatten behandlas av vattendomstol. Vidare skola enligt lag den 20 juni 1941, som trätt i kraft den 1 januari 1942, frågor om förening av vatten och vad därmed sammanhänger i stor omfattning behandlas av

vattendomstol. Utredningsmannen har erinrat om att det vid genomförande av dessa lagstiftningsåtgärder framhållits, att desamma skulle komma att medföra en ökning av arbetsbördan för vattendomstolarna och att därför en förstärkning av arbetskrafterna vid desamma kunde beräknas bliva erforderlig. Den erfarenhet, som hittills vunnits angående verkningarna av nu berörda lagstiftningsåtgärder, vore icke så stor, att med någon större grad av säkerhet kunde bedömas vilka förstärkningsåtgärder i fråga om befattningshavarna vid vattendomstolarna som på grund härav blivit erforderliga. Enligt vad av inkomna statistiska uppgifter framginge hade de hittills icke i någon mera avsevärd grad ökat arbetsbördan för domstolarna. Enligt utredningsmannens uppfattning måste man emellertid räkna med att så småningom, allteftersom kannedomen om de nya lagstiftningsåtgärderna och deras innebörd bleve mera allmän, det antal mål av förevarande beskaffenhet, varmed domstolarna finge taga befattning, komme att väsentligt ökas. Utredningsmannen har i detta sammanhang framhållit, att det på grund av de många olikartade spørsmål, med vilka vattenrättsingenjörerna måste taga befattning, torde vara lämpligt att de såvitt möjligt skaffade sig speciell sakkunskap inom olika områden, så att i varje mål den mest sakkunnige ingenjören kunde anlitas.

Förutom genom nu berörda lagstiftningsåtgärder har — enligt vad utredningsmannen vidare framhållit — arbetsbördan för vattendomstolarna ökats genom lagen den 20 oktober 1939 med särskilda bestämmelser angående tillfällig vattenreglering, genom vilken lag införts ett särskilt snabbt rättsförfarande för meddelande av tillstånd till vattenregleringar av betydelse för landets kraftförsörjning. Av den inkomna statistiken framgår att ett stort antal mål angående tillstånd till tillfällig reglering enligt 1939 års lag inkommit till vattendomstolarna.

Utredningsmannen har härafter givit en närmare redogörelse för vad som i fråga om ökning av arbetsbördan kan anses framgå av inkomna statistiska uppgifter, därvid jämförelse gjorts mellan å ena sidan det antal mål, som inkommit till vattendomstolarna under tiden före genomförandet av omorganisationen år 1933, och å andra sidan det antal mål som därefter inkommit. Antalet till vattendomstolarna inkomna, icke avskrivna mål under åren 1920—1930 utgjorde 2 634, under det att under åren 1933—1943 det sammanlagda antalet mål uppgick till ej mindre än 4 375. Ökningen utgjorde således ca 66 %. Ökningen för de olika domstolarna utgjorde, om man med ledning av lämnade uppgifter räknade som om domsområdena bibehållits sådana de voro före 1933 års omorganisation, för Norrbygdens vattendomstols område före år 1933 ca 35 %, för det område, som före 1933 hörde till Mellanbygdens vattendomstol, ca 43 %, för Österbygdens vattendomstols område före år 1933 ca 68 %, för Söderbygdens vattendomstols ursprungliga område ca 52 % och för Västerbygdens vattendomstol ca 125 %. Om man åter jämförde antalet mål hos Norrbygdens, Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar åren 1920—1930 med antalet mål vid dessa tre vattendomstolar åren 1933—1943, så hade antalet ökats med respektive ca 130 %, 95 %

och 60 %. Den ökning, som förekommit vid Norrbygdens vattendomstol, vore naturligen beroende på det betydande antal mål, som inkommit från det förut till Mellanbygdens vattendomstol hörande området.

Med tillämpning av en enligt vissa av utredningsmannen närmare angivna principer verkställd uppdelning av de vid vattendomstolarna förekommande målen i små mål, medelstora mål och stora mål har utredningsmannen verkställt undersökning, i vad mån den ökning av antalet mål, som varit anhängiga vid vattendomstolarna under åren 1920—1930, kunde hänföras till dessa tre olika kategorier mål. Därvid har befunnits att ökningen av små mål utgjort ca 93 %, av medelstora mål ca 53 % och av stora mål ävenledes ca 53 %.

Utredningsmannen har framhållit, att den sålunda uppkomna ökningen av antalet mål naturligt nog, då icke samtidigt skett någon motsvarande ökning av arbetskrafterna, medfört att antalet balanserade mål ökats. En bidragande orsak härtill har varit, att efter krigsutbrottet en del av befattningshavarna vid vattendomstolarna varit inkallade till militärtjänstgöring. Angående antalet för varje år balanserade mål har ett på grundval av uppgifter från vattenrättsdomarna upprättat sammandrag bifogats utredningen. Av sammandraget framgår, att antalet balanserade mål ökat och att detsamma vid 1943 års utgång utgjorde icke mindre än 557, därav 140 för Norrbygdens vattendomstol, 186 för Österbygdens vattendomstol, 90 för Söderbygdens vattendomstol och 141 för Västerbygdens vattendomstol. Av de balanserade målen utgöres flertalet av ansökningsmål, varjämte ett förhållandevis stort antal inkommit icke under de senare åren utan tidigare.

Utredningsmannen har ansett det icke kunna vara föremål för tvekan att med hänsyn till den stora balansen hos vattendomstolarna åtgärder snarast möjligt måste vidtagas för förstärkande av arbetskrafterna. Därvid vore att taga under överbäggande, huruvida denna förstärkning endast borde vara av mera tillfällig natur eller behövde bli mera permanent. Här om anför utredningsmannen följande.

Att i detta avseende för närvarande göra något mera bestämt uttalande är av naturliga skäl vanskligt. Det förutsätter nämligen att man skulle kunna förutse huru de allmänna förhållandena inom landet skola komma att gestalta sig för en längre tid framåt; och detta är tydligen icke möjligt allra minst under nuvarande i världen rådande oroliga förhållanden. Man torde emellertid i vissa avseenden kunna åtminstone i någon mån förutse huru utvecklingen kommer att gestalta sig. Sålunda synes det knappast kunna vara föremål för tvekan att icke åtgärder komma att befinnas böra vidtagas för anläggande av vatten- och avloppsledningar för samhällen och andra mera tätt bebyggda orter inom landet, varjämte det synes otvivelaktigt att i mycket större omfattning än tidigare varit förhållandet åtgärder måste vidtagas för förhindrande av förorening av vattendrag m. m. Vidare torde torrläggningensföretagens antal kunna beräknas komma att ökas, något som särskilt gäller därest mera allmän arbetslöshet skulle komma att bli rådande. Vad härefter särskilt angår åtgärder för utvinnande av mera vattenkraft, så är härutinnan att först framhålla att kraftförbrukningen inom landet konstant ökas. Uti en till utredningsmannen överlämnad av driftsdirektören hos vat-

tenfallsstyrelsen Åke Rusek och sekreteraren hos svenska vattenkraftföreningen Erik Upmark gemensamt upprättad promemoria beträffande kraftstationer och sjöregleringar, som beräknas behöva behandlas av vattendomstolorna under den närmaste tioårsperioden — vilken promemoria betecknats såsom förtrolig då spridning av i densamma lämnade uppgifter om en nära förestående utbyggnad av olika vattenfall kunde åstadkomma såväl icke grundade förhoppningar som farhågor hos ortsbefolkningen och även inleda till spekulationer av icke önskvärd art — har räknats med att ökningen i kraftförbrukningen kommer att bliva ca 400 miljoner kilowattimmar per år i hela landet. Till jämförelse må nämnas att för närvarande en vattenkrafttillgång motsvarande ca 12 000 miljoner kilowattimmar är utbyggd. Att för tillgodoseende av det ökade kraftbehovet nya vattenkraftverk komma att behöva uppföras och nya sjöregleringar genomföras är utan vidare uppenbart. Att detta kommer att ske väsentligen genom ökat tillgodogörande av vattenkraften i Norrland torde även vara uppenbart, enär vattenkraften uti övriga delar av riket redan åtminstone i vad angår vattenfall av större betydelse blivit utnyttjad. Av innehållet uti nämnda promemoria bekräftas också detta. Av densamma framgår således att tillstånd till ett stort antal nya vattenkraftanläggningar och till sjöregleringar i Norrland beräknas komma att ingivas till vattendomstolorna under de närmaste tio åren. De sålunda planerade nya vattenkraftanläggningarna och sjöregleringarna skola enligt promemorian till största delen utföras inom det område, som före år 1933 hörde till Mellanbyggdets vattendomstol, och härvid till huvudsaklig del inom det område, som år 1933 förlades till Norrbyggdets domstol. Antalet planerade företag inom det område, som redan före år 1933 hörde till Norrbyggdets vattendomstol, är däremot förhållandevis obetydligt. Ett ej ringa antal företag redovisas för till Österbyggdets och Västerbyggdets vattendomstolar hörande områden, under det att i fråga om Söderbyggdets vattendomstol antalet är mera obetydligt. Erinras må emellertid härvid därom att då i promemorian av naturliga skäl endast kunnat lämnas uppgift om företag utav större omfattning, man har all anledning antaga att särskilt inom rikets mera sydligt belägna delar skola förekomma ett ej ringa antal mål avseende tillstånd till nya mindre anläggningar, till ombyggnad och förändring av redan befintliga anläggningar och till utförande av vattenregleringsföretag. Den erfarenhet, som jag vunnit under den tid jag varit vattenrättsdomare vid Söderbyggdets vattendomstol, ger all anledning antaga att så måste bliva förhållandet. Man kan således enligt min uppfattning med all rätt antaga att någon minskning beträffande antalet mål av nu berörd beskaffenhet icke kan beräknas uppkomma och att vad särskilt angår mellersta Norrland en väsentlig ökning av antalet mål av denna beskaffenhet är att förvänta.

Med stöd av det anförda har utredningsmannen ansett, att ingen anledning föreligger till antagande att arbetsbördan för vattendomstolorna komme att minskas utan att man snarare borde utgå ifrån att densamma komme att ytterligare ökas. Detta uttalande har dock gjorts under reservation för en eventuellt annan framtida utveckling än den, med vilken man normalt syntes ha att räkna. Någon tvekan kunde emellertid icke råda därom att åtgärder från statsmakternas sida erfordrades i första hand för att möjliggöra ett avarbetande av den nuvarande arbetsbalansen hos vattendomstolorna. Det vore enligt utredningsmannens mening även nödvändigt att med tanke på framtiden vidtaga sådana anstalter att vid vattendomstolorna anhängiga mål komme att, utan att därigenom behandlingen och prövningen av desamma

bleve mindre ingående, behandlas och avgöras utan större tidsutdräkt. Till närmare utveckling härav har utredningsmannen anfört, att de mål, som behandlades av vattendomstolarna, ej sällan vore av så stor ekonomisk betydelse att även ett uppskov med deras avgörande på endast ett eller annat år medförde en förlust som flerfalt överstege de kostnader, som kunnat beräknas uppkomma för möjliggörande av ett snabbt avgörande av målet; och även om det icke alltid vore fråga om några större ekonomiska intressen, vore det av andra skäl på grund av målens beskaffenhet av vikt att deras avgörande icke fördröjdes. Det borde tydligen också undvikas, att såsom under nu rådande förhållanden förekommit en företagare med hänsyn till det stora intresse, som för honom förelegat att snarast möjligt kunna färdigställa en anläggning, igångsatte byggnadsarbeten innan vattendomstolen lämnat erforderligt tillstånd till desamma.

Utredningsmannen har härefter till behandling upptagit frågan om vilka åtgärder av mera stadigvarande natur som borde vidtagas och har därvid i första hand ingått på frågan om ökning av antalet vattendomstolar. Härutinnan har utredningsmannen till en början framhållit, att då i förevarande fall fråga vore om domstolar och deras verksamhet, förhållandena principiellt borde ordnas på sådant sätt, att ordinarie befattningshavare finge taga befattning med förekommande mål. En förstärkning av arbetskrafterna borde sålunda principiellt ske genom ökning av antalet ordinarie befattningshavare. Det funnes enligt utredningsmannens uppfattning anledning antaga, att om den nuvarande arbetsbördan bleve jämnt fördelad på fem domstolar, dessa samtliga skulle erhålla full sysselsättning. Svårigheter förelåge emellertid att kunna ordna förhållandena på ett sådant sätt att arbetsbördan bleve någorlunda jämnt fördelad mellan de olika domstolarna och jämväl i övrigt ordnad på ett tillfredsställande sätt. Dessa svårigheter vore väsentligen beroende därpå, att varje vattenområde borde i sin helhet höra till samma vattendomstol. Utredningsmannen har — ehuru enligt hans uppfattning starka skäl talade för en ökning av vattendomstolarnas antal till fem — ansett sig icke nu böra framlägga något förslag härom. Han har i detta sammanhang anfört följande.

Tydligt är att en ökning av vattendomstolarnas antal icke bör vidtagas därest man icke är fullt övertygad om att densamma är av föreliggande förhållanden absolut påkallad. En omreglering av domsområdena och överflyttande av ett område från en domstol till en annan böra tydligen icke vidtagas utan tvingande skäl. Försiktigheten torde således kräva att man ännu någon tid avvaktar huru förhållandena komma att gestalta sig och detta desto hellre som den nuvarande stora arbetsbördan hos vattendomstolarna dock i någon mån är beroende på de särskilda förhållanden, som förorsakats av världskriget.

Utredningsmannen har med hänsyn till dessa överväganden stannat vid att föreslå vissa ändringar inom ramen för den nuvarande organisationen.

Vad härvid först angår de *juridiska befattningshavarna* har utredningsmannen framhållit, att i fråga om vattenrättsdomarna och vattenrättssekre-

terarna icke torde föreligga någon anledning till ändring i nu gällande bestämmelser. Utredningsmannen har emellertid uttalat, att med hänsyn till de arbetsuppgifter — bl. a. i viss utsträckning handläggning av mål såsom ordförande i vattendomstolen — som måste anförtros åt vattenrättssekreterarna, till vattenrättssekreterare i regel endast borde förordnas assessor i hovrätt eller den som innehade motsvarande kompetens. Beträffande den tredje juridiska befattningshavaren, vattenrättsamanuensen, har utredningsmannen ifrågasatt huruvida icke i stället vid varje vattendomstol borde inrättas en ordinarie befattning i notarieställning. Såsom motivering härför har utredningsmannen anfört.

Det har vid flerfaldiga tillfällen visat sig möta svårigheter att erhålla lämpliga amanuenser. Detta är också i och för sig naturligt, då amanuenserna icke kunna påräkna att vinna befordran inom det egna verket och deras tjänstgöring vid vattendomstol icke kan i någon mera nämnvärd grad meritera dem till erhållande av annan statstjänst. Det är också, då ungefärligen vart tredje år ombyte sker av vattenrättssekreterare, av vikt att icke allt för ofta ombyte behöver förekomma beträffande den tredje juridiska befattningshavaren, utan att det sörjes för att förutom vattenrättsdomaren även finnes en annan juridisk befattningshavare, som är väl förtrogen med arbetsförhållandena i domstolen.

Utredningsmannen har vidare föreslagit, att medel skulle anvisas för beredande av möjlighet att tillfälligtvis förordna biträdande vattenrättssekreterare. Det årliga anslaget härför borde beräknas så stort, att möjlighet komme att föreligga att förordna biträdande vattenrättssekreterare under sammanlagt tjugufyra månader.

I fråga om de *vattenbyggnadstekniska vattenrättsingenjörerna* har utredningsmannen uttalat att, frånsett den extra förstärkning som kunde vara erforderlig i och för avarbetande av den nuvarande arbetsbalansen, normalt kunde beräknas föreligga behov av 4¹/₂ dylika ingenjörer. Minst fyra byggnadstekniska ingenjörstjänster borde således upptagas på ordinarie stat. Beträffande tillgodoseendet av det därutöver föreliggande behovet har utredningsmannen anfört följande.

Att räkna med att det ytterligare behov, som kan komma att föreligga, skall kunna tillgodoses genom att mera tillfälligtvis en extra vattenrättsingenjör skulle vara förordnad synes knappast vara tillrådligt. Det har nämligen visat sig möta avsevärda svårigheter att till dylika mera tillfälliga förordnanden erhålla fullt kvalificerade ingenjörer, något som särskilt gäller för de domstolar, som icke äro förlagda till Stockholm. Möjligt synes dock vara att man skulle kunna få någon kvalificerad ingenjör att ställa sig till förfogande för dylika förordnanden under förutsättning att han förutom direkt ersättning för utfört arbete tillförsäkras ytterligare viss årlig ersättning. En annan utväg, som kanske bör tagas under övervägande, är att förutom fyra ordinarie ingenjörer för vattendomstolarna gemensamt på extra stat anställa en ingenjör med lägre kvalifikationer. I vattenrättsingenjörernas åligganden ingå nämligen, förutom de mera maktpåliggande uppgifter som åligga dem, en del arbeten, vilka utan olägenhet skulle kunna anförtros åt en mindre kvalificerad kraft, såsom verkställande av erforderliga kontrollavvägningar och utförande av mindre mera speciella undersökningar m. m.

Utredningsmannen har föreslagit, att tills vidare på vattendomstolarnas stat upptagas fyra ordinarie vattenbyggnadstekniska ingenjörer samt att ett belopp av 8 000 kronor anslås för förstärkning av arbetskrafterna i nu nämnt avseende.

Vad angår de *agrikulturtekniska ingenjörerna* uppgår enligt utredningsmannens uppfattning det sammanlagda normala behovet av dylika ingenjörer till fyra. Ytterligare en ordinarie befattning av nu nämnd beskaffenhet borde således upptagas på vattendomstolarnas stat.

Utredningsmannen har därjämte föreslagit, att i fråga om vattenrättsingenjörerna om möjligt skulle ordnas så att dessa befattningshavare anställas vid samtliga vattendomstolar gemensamt. Arbetsbördan för varje vattendomstol kunde nämligen växla avsevärt, vilket kunde medföra att, under det att vid en vattendomstol arbetsbördan för vattenrättsingenjörerna under en viss period vore för stor, ingenjörerna vid en annan av vattendomstolarna icke kunde beredas full sysselsättning. Härtill komme att, såsom utredningsmannen i annat sammanhang påpekat, de olika ingenjörerna kunde besitta särskild sakkunskap inom olika områden. Ingenjörerna borde därför erhålla sådan anställning, att de utan vidare omgång kunde komma att tjänstgöra vid envar av domstolarna. Den föreslagna ordningen, vilken borde genomföras successivt allteftersom nya befattningshavare anställdes, borde emellertid icke hindra, att ingenjörerna i praktiken indelades till tjänstgöring envar vid sin domstol, med hänsyn vartill också deras förläggningssorter borde bestämmas. I detta hänseende förutsatte utredningsmannen, att två ingenjörer (en vattenbyggnadsteknisk och en agrikulturteknisk) såsom hittills erhöles sin förläggningssort till platsen för Norrbygdens vattendomstols kansli, två ingenjörer (likaledes en av vardera slaget) till platsen för Västerbygdens vattendomstols kansli samt de övriga fyra till Stockholm. För vattenrättsingenjörernas tjänstgöring vid de olika vattendomstolarna borde i början av varje år upprättas en plan, för vilket ändamål vattenrättsdomarna lämpligen borde beredas tillfälle att någon gång under årets tre första månader gemensamt sammanträda, något som skulle vara av värde jämväl för vinnande av en enhetlig rättstillämpning och för uppnående av ett likartat förfarande i förekommande mål.

Utredningsmannen har understrukit, att det vore av synnerlig vikt att vattenrättsingenjörernas avlöningsförmåner sattes så högt, att man till dessa viktiga befattningar kunde erhålla verkligt dugande krafter; det syntes med fog kunna ifrågasättas huruvida de nuvarande avlöningsförmånerna vore tillfyllest.

Utredningsmannen har ansett, att därest det sålunda framlagda förslaget till stadigvarande förstärkning av arbetskrafterna vid domstolarna genomfördes från och med den 1 juli 1945, möjlighet komme att föreligga att i erforderlig mån tillfälligtvis förstärka arbetskrafterna i den omfattning, som erfordrades för att möjliggöra ävarbetande av den nuvarande balansen. Emellertid har utredningsmannen funnit vissa särskilda åtgärder erforderliga för detta ändamål, såvitt angår Norrbygdens och Västerbygdens vattendom-

stolar. Sålunda syntes för Norrbygdens och sannolikt även för Västerbygdens vattendomstol jämväl under budgetåret 1945/46 komma att föreligga behov av en extra vattenrättsdomare, varjämte extra anslag kunde behövas för förstärkning av ingenjörskrafterna. Beträffande Norrbygdens vattendomstol har utredningsmannen i detta sammanhang anfört:

Det torde på grund av föreliggande förhållanden vara av särskilt intresse att undersöka huru under förutsättning att vad nu föreslagits i huvudsak genomföres arbetsförhållandena vid Norrbygdens vattendomstol kunna beräknas komma att gestalta sig under någon tid framåt. Härutinnan må då framhållas att, under tiden till dess den nuvarande stora arbetsbalansen blivit avarbetad, förutom de vid vattendomstolen mera fast anställda juridiska befattningshavarna kommer att finnas en biträdande vattenrättsdomare, varjämte möjlighet kommer att föreligga att erhålla erforderligt biträde av biträdande vattenrättssekreterare. Möjlighet till förstärkning av ingenjörskrafterna kommer också att föreligga. Denna förstärkning synes väsentligen böra ske på så sätt, att förutom de i Umeå förlagda ingenjörerna, vilka helt skola ägna sin tid åt vid Norrbygdens vattendomstol anhängiga mål, även en eller flera av de andra vattenrättsingenjörerna få i erforderlig omfattning tjänstgöra vid domstolen. En sådan anordning torde bli nödig på grund därav att såsom tidigare påpekats svårigheter föreligga att utom Stockholm för mera tillfälliga förordnanden erhålla fullt kvalificerade ingenjörer, något som särskilt gäller vattenbyggnadstekniska ingenjörer. Anslagen för förstärkning av ingenjörskrafterna torde sålunda böra komma till användning för anställande vid de i Stockholm förlagda domstolarna mera tillfälligtvis av extra ingenjörer i den mån behov därav kan komma att föreligga med anledning särskilt därav att de ordinarie vattenrättsingenjörerna indelats till tjänstgöring vid utom Stockholm förlagda domstolar. Efter det den nuvarande stora arbetsbalansen vid Norrbygdens vattendomstol avarbetats och balansen sålunda nedbragts till så att säga normal storlek, torde man kunna räkna med att de domstolen åliggande arbetsuppgifterna skola kunna i huvudsak utföras av domstolens ordinarie arbetskrafter med vad angår ingenjörskrafterna något biträde av andra vattenrättsingenjörer. Möjlighet kommer emellertid att föreligga att vid behov förstärka såväl de juridiska arbetskrafterna som ingenjörskrafterna.

Beträffande *de icke rättsbildade biträdena* har utredningsmannen framhållit att den omfattning, i vilken kontorsbiträdena vid vattendomstolarna fått taga befattning med annat än skrivgöromål, växlade vid de olika domstolarna. Kontorsbiträdena vid Norrbygdens och Västerbygdens vattendomstolar hade utfört s. k. registreringsgöromål och jämväl förhållandevis självständigt handhaft medelsförvaltningen. Vid Söderbygdens vattendomstol hade kontorsbiträdet självständigt tagit befattning med registratorsgöromålen. Vad slutligen anginge det vid Österbygdens vattendomstol anställda kontorsbiträdet hade detta väsentligen endast sysslat med renskrivningsarbete. Utredningsmannen ansåge uppenbart, att utförandet av registratorsgöromålen borde överlämnas åt icke rättsbildad personal, så att vattenrättsnotarien (vattenrättsamanuensen) frigjordes för sådana uppgifter, för vilka krävdes juridisk utbildning. De nuvarande på ordinarie stat uppförda kontorsbiträdestjänsterna borde därför ändras till kanslibiträdestjänster med uppgift för innehavarna därav att fullgöra registratorsgöromål. Huruvida kanslibiträdena

skulle erhålla i uppdrag att handha medelsförvaltningen borde på förslag av vattenrättsdomaren avgöras av vattenöverdomstolen i varje särskilt fall för sig. Härigenom skulle vinnas motsvarighet till vad i nämnda hänseende funnes stadgat i domsagostadgan. I fråga om kontorsbiträdenas lönegradsplacement har utredningsmannen funnit goda skäl tala för att de placeras i lönegrad A 9; lägre än i lönegrad A 7 syntes de under inga förhållanden böra placeras. Eventuellt skulle i staten för vattendomstolarna upptagas två tjänster i lönegrad A 9 och två i lönegrad A 7, varefter framdeles finge avgöras vilka av de nya kanslibitradena som skulle placeras i den ena eller andra graden, därvid finge tagas hänsyn till deras olika kvalifikationer och beskaffenheten av de göromål, som befunnas böra anförtros åt dem. Några särskilda bestämmelser om rätt för de nuvarande kontorsbitradena, för den händelse de befordrades till de föreslagna nya kanslibitradesbefattningarna, att för löneklassuppflyttning få tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring syntes icke erforderliga; härutinnan borde vinna tillämpning vad annars vore gällande. Utredningsmannen har vidare föreslagit, att de extra ordinarie kontorsbiträdestjänsterna — då behov av denna ytterligare arbetskraft säkerligen komme att föreligga allt framgent — skulle ombildas till ordinarie tjänster i lönegrad A 4. Därjämte borde anslås tillräckliga belopp för anlåtande av extra biträden för renskrivning o. dyl. Det torde kunna betecknas såsom en missriktad sparsamhet från statens sida, om behandlingen och avgörandet av målen skulle komma att fördröjas på grund av brist på skrivhjälp.

Utredningsmannen har slutligen, med anledning av en av vattenrättsdomaren i Västerbygdens vattendomstol till utredningsmannen gjord framställning, berört frågan om kansliorten för Västerbygdens vattendomstol. Vattenrättsdomaren har hos utredningsmannen framhållit, att den nybyggnad, som vore planerad i Vänersborg för lantmäterikontoret därstädes och för vattendomstolen, ännu icke kommit till utförande och att större rumsutrymmen för domstolens räkning erfordrades än tidigare beräknats, samt har i detta sammanhang ifrågasatt, huruvida icke frågan om vattendomstolens förflyttning till Göteborg borde upptagas till prövning. Utredningsmannen, som icke ansett sig ha anledning avgiva eget yttrande i förevarande hänseende, har dock framhållit följande synpunkter på frågan.

Då kommunikationerna till och från Vänersborg från olika delar av domstolens domsområde måste betecknas såsom dåliga, har domstolens förläggande till Vänersborg givetvis medfört såväl att domstolens ledamöter få använda onödigt mycken tid för resor som även att ökade kostnader uppstå för staten för resekostnader. Dessutom får jag erinra om att såsom jag tidigare framhållit det, då fråga är om mindre orter, erbjuder mycket stora svårigheter att mera tillfälligtvis erhålla biträde av kompetenta vattenbyggnadstekniska ingenjörer. Huvudanledningen till att domstolens kansli ansetts skola fortfarande vara förlagt till Vänersborg — till vilken ort kansliet ursprungligen förlades med anledning därav att den förste innehavaren av befattningen såsom vattenrättsdomare vid Västerbygdens vattendomstol var bosatt därstädes — torde ha varit att man ansåg att staden icke borde berövas det skatteunderlag, som domstolens förläggande dit medförde. På grund av den senare utvecklingen inom staden torde emellertid detta förhållande numera sakna större betydelse.

Yttranden.

Över den verkställda utredningen ha efter remiss yttranden avgivits av vattenöverdomstolen och samtliga vattenrättsdomare, vattenfallsstyrelsen, statskontoret, allmänna lönenämnden, kommerskollegium, länsstyrelserna i Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samt svenska vattenkraftföreningen. Vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol har bifogat särskilt yttrande av biträdande vattenrättsdomaren vid nämnda vattendomstol, hovrättsassessorn O. Riben, varjämte länsstyrelsen i Västernorrlands län överlämnat yttranden av Hammarforsens kraftaktiebolag, Wifstavarfs aktiebolag samt Indalsälvens, Ljungans och Gimåns flottningsföreningar. Särskilt yttrande har vidare avgivits av vattenrättsingenjören R. Smedberg, varjämte vattenrättsamanuensen vid Söderbygdens vattendomstol G. Österholm inkommit med framställning rörande vattenrättsamanuensernas tjänsteställning. Med anledning av den vid utredningen uppkomna frågan om förflyttning av Västerbygdens vattendomstols kansli till Göteborg har styrelsen för Sveriges advokatsamfund överlämnat en framställning från västra avdelningen av samfundet.

Med anledning av förutnämnda framställningar från föreningen kvinnor i statens tjänst samt från vattenrättsingenjörerna ha yttranden infordrats från vattenöverdomstolen, statskontoret och allmänna lönenämnden.

Härutöver ha vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol i särskilda skrivelser den 4 september 1944 och den 18 januari 1945 samt vattenrättsdomaren vid Västerbygdens vattendomstol i skrivelse den 2 september 1944 lämnat uppgifter om personalbehovet vid dessa vattendomstolar.

I yttrandena har starkt understrukits, att behov föreligger av åtgärder för förstärkning av vattendomstolarnas arbetskrafter.

Vattenöverdomstolen, som erinrat om att vattenöverdomstolen redan tidigare hos Kungl. Maj:t framhållit att arbetsbalansen hos vattendomstolarna vore betydande, har i likhet med utredningsmannen funnit det vara oundgängligen nödvändigt att skyndsammast möjligt förstärka arbetskrafterna vid vattendomstolarna icke blott tillfälligt utan även på längre sikt. Vattenöverdomstolen har framhållit, att de nuvarande arbetsbetingelserna vid vattendomstolarna särskilt i två avseenden vore ägnade att ingiva betänkligheter. Av den verkställda utredningen framginge, att vattenrättsingenjörerna vid de tre sydliga vattendomstolarna i allmänhet hade svårt att medhinna utförandet av det tekniska gransknings- och undersökningsarbetet så noggrant som de själva skulle önska. Vidare hade det i flera fall förekommit att företagare påbörjat och fortsatt arbeten med vattenkraftanläggningar i strid mot vattenlagens bestämmelser utan att avvakta laga tillstånd av vattendomstol. Vattenöverdomstolen har starkt understrukit vissa av utredningsmannen gjorda uttalanden, där ifrågakvarande missförhållanden påtalats. Vattenöverdomstolen har vidare framhållit, att icke blott företagarna

hade ett berättigat intresse av att deras ansökningar till vattendomstolarna bleve tillräckligt snabbt behandlade. Det vore även ett synnerligen stort intresse, att ersättningsanspråk från en företagares skadelidande motparter — som regel betydligt mindre kapitalstarka än företagaren, såsom ägare av smärre sågverk och kvarnar med mera, enskilda markägare, skogsägare och fiskerättsägare — så skyndsamt som möjligt bleve prövade och att ersättning för skada bleve utdömd så snart som möjligt. Härom har vattenöverdomstolen närmare yttrat följande.

Detta intresse har tidigare i visst avseende beaktats, i det att genom ändring den 17 juni 1943 i 8 § lagen den 20 oktober 1939 med särskilda bestämmelser om tillfällig vattenreglering skapades möjlighet att i mål om tillfällig vattenreglering i avbidan på närmare utredning utdöma ersättningsbelopp i avräkning på den ersättning, som sedermera slutligen bestämmes. Då en motsvarande möjlighet icke finnes stadgad i vattenlagen — principen har dock undantagsvis kommit till användning även i mål angående vattenkraftanläggningar och angående sjöregleringar för framtiden i sådana fall, då målet så att säga undan för undan avgjorts genom det icke önskvärda systemet med deldomar — är det för de skadelidande än viktigare att förekommande mål skyndsamt bringas till slut. I samband härmed bör omnämnas, att metoden att avgöra målen genom ett antal deldomar, vilken framvingats av företagarnas och i några fall det allmännas intresse att under rådande krisförhållanden snabbt erhålla byggnadstillstånd och avgöranden av andra uppkommande frågor, icke oväsentligt bidragit till att öka arbetsbördan vid de vattendomstolar, där metoden mera allmänt måste användas.

Vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol har såsom exempel på frågor, som vid större sjöregleringar i Norrland ofta vore omfattande och svårösta och som under senare år medfört en betydande ökning i vattendomstolens arbetsbörda, anfört regleringarnas inverkan å avläggningen av flottgods och å vintervägar. Härom anföres följande.

Svårigheterna i förstnämnda hänseende bestå icke så mycket i att ordna upplagsplatser å land för virke, som förut kunnat avläggas å isen i vattendragen eller å strandplanet nedanför högvattenlinjen, utan fastmera i bedömandet av den värdeeminskning å skogsfastigheter som uppkommer därigenom att kostnaderna för utdrivning av virke från fastigheterna ökas genom fördyrad framkörning, avläggning och intumning samt genom att kostnader tillkomma för utvältning av virket från land. I detta avseende kunna sålunda regleringarna inverka icke allenast på alla strandfastigheter utmed den av regleringen berörda älvsträckan (t. ex. hela Indalsälven från och med källsjöarna vid norska gränsen till havet) utan även å samtliga övriga skogsfastigheter, från vilka virke utdrives till vattendraget. På många håll i Norrland har befolkningen icke annan körväg till gårdar, ägor eller arbetsplatser än den som isen å vattendragen erbjuder under vintern. Där regleringar inverka menligt å isens hållfasthet uppstå ofta komplicerade spörsmål, som kräva snabba avgöranden. Tvister om regleringars inverkan å isens hållfasthet pågå bl. a. beträffande stora delar av Indalsälvens vattensystem. Det är i huvudsak först under senare år som i större omfattning frågor om virkesavläggning och vintervägar kommit under behandling vid vattendomstolen.

I fråga om omfattningen av vattendomstolarnas arbete i framtiden har *svenska vattenkraftföreningen* framhållit, att denna i väsentlig grad bleve

beroende av kraftproduktionens framtida utveckling och därmed även av kolpriset. Föreningen har anfört:

Det är vanskligt att nu spå härom, men i varje fall torde det vara säkert, att kolpriset kommer att bliva relativt högt i förhållande till priset före kriget, och det är väl sannolikt, att det blir så högt, att utbyggnad av våra vattenfall måste ske i hastigare takt än före kriget. Huvudparten av ökningen kommer därvid på Norrland och då i främsta rummet på Norrbygdens vattendomstols område.

Till belysning av det anförda har föreningen åberopat ett diagram, på vilket visas produktionen av elektrisk energi i vattenkraftstationer dels inom Norrbygdens vattendomstols område och dels inom övriga vattendomstolars områden åren 1929—1943 jämte prognos till och med år 1955. Av diagrammet framgår att från lågkonjunkturåret 1932 till högkonjunkturåret 1939 produktionen inom Norrbygdens vattendomstols område årligen ökade med i medeltal 225 miljoner kilowattimmar. Mellan högkonjunkturåren 1929 och 1939 var den årliga ökningen i medeltal endast 145 miljoner kilowattimmar. Enligt diagrammets prognos skulle motsvarande årliga ökning mellan åren 1945 och 1955 bliva omkring 300 miljoner kilowattimmar. Härom har föreningen närmare anfört följande.

Enligt åtskilliga fackmän representerar denna siffra ett minimum som sannolikt kommer att överskridas. Skulle den framtida prissättningen på kol komma att väsentligt påverkas icke blott av ekonomiska utan även — i prisförhöjande riktning — av rent maktpolitiska faktorer, vilken möjlighet på senare tid antytts i efterkrigsdiskussionen, föreligga enligt föreningens uppfattning mycket starka skäl för att anse en ökning inom Norrbygdens vattendomstols område av 300 miljoner kilowattimmar per år som ett minimum som kan förväntas bliva väsentligt överträffat.

Föreningen har vidare framhållit att kostnaderna för vattendomstolarna äro små i jämförelse med den ekonomiska omfattningen av de behandlade objekten. Enligt föreningens beräkningar ha kostnaderna för vattendomstolarna sjunkit från omkring en procent av investeringarna i vattenkraftverk och sjöregleringar vid tiden för vattendomstolarnas omorganisation år 1933 till omkring 0,6 procent för närvarande. Vattendomstolarnas andra verksamhetsområden: torrläggning av mark, broar, vattentäkter, förorening av vatten o. s. v., som efter allt att döma i stigande omfattning komme att taga domstolarnas tid i anspråk, vore icke medtagna i denna beräkning men skulle säkerligen påverka denna i samma riktning.

Beträffande vikten av tillräcklig arbetskraft i vattendomstolarna har föreningen anfört följande.

Ett större vattenmål får den bästa behandlingen genom samverkan mellan domstolen och parterna, särskilt sökanden. Därvid bortses från de extraordinära förhållanden som nu råda genom överbelastningen på grund av kriget. Tyvärr ha varken sökandena eller domstolarna under denna tid hunnit på förhand utreda respektive förbereda målen på sätt som bör ske under normala förhållanden. Detta avsteg som för övrigt överensstämmer med grunderna för lagstiftningen om tillfällig vattenreglering har emellertid varit ofrånkomligt med hänsyn till föreliggande omständigheter och till kraven på att säkra en

väsentligt utökad elförsörjning. I icke krisbetonade vattenmål bör givetvis sökanden på förhand förebbringa möjligast fullständiga utredningar. Det bör emellertid erinras om att en vattendomstol, om den kan ägna tillräcklig tid åt målens handläggning, har möjlighet att väsentligt underlätta och därmed även påskynda målens behandling.

Såsom exempel må anföras, att domstolen har möjlighet förmå parterna att framkomma med för målets behandling viktiga fakta som ej utan domstolens medverkan kunna framtvingas. Det är av mycket stor betydelse, att sådana klarläggande faktorer komma till parternas kännedom på ett tidigt stadium av målens behandling. Vidare kunna vid vattenrättsingenjörernas undersökningar ett flertal frågor klarläggas, och ofta kan genom diskussion inför vattenrättsingenjörerna framkomma förslag till lösning av många skiftande problem. I flera fall kan detta vara upptakten till frivilliga uppgörelser mellan parterna, varigenom ett snabbare avgörande av målet erhålles.

Om domstolen är alltför belastad, kan sökanden för att minska domstolens arbetsbörda och därmed påskynda ett företags behandling i vattendomstolen bliva tvingad att träffa avtal med sakägare rörande ersättning. Erfarenheten har visat, att sökanden därvid många gånger nödgas betala uppenbart oskäliga belopp. Det händer nämligen icke sällan, att sakägare utnyttja en dylik tvångssituation för sökanden för att tillskansa sig en otillbörlig vinst. Detta måste i och för sig anses olämpligt och leder dessutom till att de sakägare som varit lojala och funnit sig i skälig ersättning ha anledning att känna sig missnöjda.

Vattenfallsstyrelsen har anført bl. a. följande.

Det är visserligen alltid vanskligt att förutspå den framtida utvecklingen, men vid alla diskussioner under senare år har det ansetts, att man har att räkna med en årlig ökning av kraftbehoven med ca 400 miljoner kilowattimmar per år, vilket innebär, att utbyggnaderna skulle få nära dubbelt så stor omfattning som under perioden 1920—1938. En jämförelse med perioden 1939—1944 skulle för bedömande av vattendomstolarnas arbetsbörda bliva missvisande, då under detta utvecklingsskede många utslag lämnats med stöd av lagen om tillfällig vattenreglering och alltså en betydande del av arbetet med ersättningsfrågornas behandling skjutits på framtiden, vartill kommer, att företagarna understundom nödgats företaga åtminstone en del av arbetet utan att kunna invänta domstolens handläggning av ärendet.

Vattenfallsstyrelsen har även gjort vissa uttalanden med anledning av det i samband med utredningen påtalade förhållandet att företagare igångsatt byggnadsarbeten utan avvaktande av tillstånd av vattendomstolen. Styrelsen har anført följande.

Det skall icke av vattenfallsstyrelsen bestridas, att under de rådande krisförhållandena svårigheter förelegat att redan vid den tidpunkt, då ett byggnadsarbete måst påbörjas, ha utredningar om t. ex. dämningsskador färdigställda. Byggnadsarbeten ha därför i många fall fått igångsättas utan avvaktande av laga tillstånd. Norrbygdens vattendomstol har på senare tider frångått den praxis, som förut vid domstolen tillämpats, nämligen att tillstånd till ett byggnadsarbete meddelats redan innan alla detaljutredningar rörande omfattningen av uppkommande skador avlämnats. En sökande har följaktligen befunnit sig i det läget, att han måst dröja med sin begäran om tillstånd till ett byggnadsarbete, till dess alla av domstolen fordrade utredningar kunnat färdigställas. Valet har sedan stått mellan att för lång tid inhibera utförandet av ett för landets kraftförsörjning livsviktigt företag eller

att påbörja detsamma verkställande utan tillstånd, men givetvis under tillseende att inga utomstående intressenter lida skada, utan att uppgörelse träffas. Att sistnämnda utväg vid mer än ett tillfälle fått väljas, torde vara förklarligt, även om utvägen icke varit tilltalande. Näppeligen lär man dock kunna säga, att tillvägagångssättet i sådana fall varit ägnat att öka vattendomstolens arbetsbörda. Tvärtom ha förhållandena varit sådana, att åtminstone vattenfallsstyrelsen i dylika fall även tvingats att i väsentlig utsträckning — ofta på för vattenfallsstyrelsen betungande villkor — träffa frivilliga uppgörelser om ersättning för skador, varigenom vattendomstolen befriats från ställningstaganden i en mängd frågor.

Den av vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol åstundade planeringen av utbyggnadsarbeten i bättre överensstämmelse med vattenlagen skulle knappast heller ha den tänkta effekten. Vattenfallsstyrelsen kommer att tvingas att samtidigt begära tillstånd till en mängd olika företag. Att åratals i förväg förutse utvecklingen på kraftförsörjningsområdet och på så sätt på lång sikt kunna planera en utbyggnadsverksamhet är nämligen icke möjligt. Omständigheterna äro i regel sådana, att man näppeligen långt i förväg kan fastställa, vilket utbyggnadsobjekt som med hänsyn till det sannolika kraftbehovet under de närmaste åren är det lämpligaste. Skulle därför vattenfallsstyrelsen söka ställa sig här ifrågavarande önskemål till efterrättelse, innebär detta, att vattenfallsstyrelsen utan dröjsmål finge sätta i gång med utredningsarbeten och ingiva utbyggnadsansökningar beträffande alla de vattenfall, som under olika betingelser skulle kunna komma i fråga till utbyggnad. Tvivelsutan skulle detta medföra en i hög grad ökad arbetsbelastning för vattendomstolarna under åtskilliga år framåt. Förbises får icke heller, att om färdiga byggnadstillstånd skulle föreligga åratals i förväg, nya tillstånd eller kompletterande ansökningar likväl skulle bli erforderliga i samband med utbyggnaderna. Med den snabba utvecklingen på det tekniska området är det nämligen troligt, att det verkliga utförandet ingalunda kommer att så helt överensstämma med det långt tidigare planerade. Därtill kommer, att det under ett byggnadsarbetes fortgång ofta visar sig, att ändringar i utförandet lämpligen böra ske, ändringar som, medan ett mål pågår, lätt kunna underställas domstolarna.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har gjort följande uttalande.

Särskilt Norrbygdens vattendomstol torde inom den närmaste framtiden ha att emotse en betydande ökning av antalet mål, beroende på bland annat de utbyggnader av kraftstationer och vattenregleringar samt anläggande av vattentäcker, som med säkerhet komma att igångsättas och pågå under en relativt lång följd av år. Det är därför av synnerlig vikt att domstolen icke är tyngd av en balans som inverkar fördröjande på avgörandet av de nya målen. Sådana dröjsmål synas för närvarande vara oundvikliga, och länsstyrelsen har sig bekant, att ett flertal ärenden ännu icke underställts vattendomstolens prövning, enär vederbörande sökande anser domstolen vara så överlupen av arbete, att det icke lönar sig att anhängiggöra nya ärenden.

Beträffande frågan om ökning av antalet vattendomstolar har i enlighet med utredningsmannens ståndpunkt i flertalet av de yttranden som beröra denna fråga ansetts, att någon sådan åtgärd för närvarande icke borde äga rum. *Vattenöverdomstolen* har särskilt understrukit de svårigheter som måste uppstå vid en omreglering av domsområdena samt har härom anfört följande.

Det domsområde, som skulle kunna tilläggas en femte domstol, borde omfatta vattensystemen från och med Indalsälvens (nederbördsområde nr 40) till och med Ljusnans (nederbördsområde nr 48) eller möjligen Gavleåns (nederbördsområde nr 52), alltså delar av Norrbygdens och Österbygdens nuvarande domsområden. Därigenom skulle emellertid icke någon lättnad inträda för Söderbygdens och framför allt icke för Västerbygdens vattendomstol, vid vilken sistnämnda domstol behovet av lättnad är stort. En minskning av Västerbygdens vattendomstols domsområde kunde nämligen tänkas endast genom överflyttning dels av Gullspångsälvens vattensystem till Österbygdens vattendomstol, en nödfallsutväg med hänsyn till att detta vattensystem ingår i Vänerens och därigenom i Göta älvs vattensystem, dels av Nissans (nederbördsområde nr 101) jämte två söder därom belägna obetydliga åars vattensystem till Söderbygdens vattendomstol, som i så fall skulle i någon mån kunna kompenseras genom att Gotland samt Kilaåns och Nyköpingsåns vattensystem (nederbördsområdena nr 66 och 65) tillades Österbygdens vattendomstols domsområde. Härtill kommer att, såsom vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol i bilaga 1 till utredningen med rätta framhållit, nu vid Norrbygdens vattendomstol anhängiga mål rörande Indalsälvens vattensystem böra slutbehandlas vid samma domstol, och just dessa vattenmål, de flesta av mycket betydande omfattning, äro de, som mest bidragit till arbetsbalansen och arbetssvårigheterna i denna domstol. Detta medför i sin tur, att även om en ny vattendomstol inrättas, det ändock skulle vara nödvändigt med biträdande domare och biträdande sekreterare vid Norrbygdens vattendomstol under år framåt.

Den av vattenöverdomstolen sist anförda synpunkten har ytterligare understrukits av *länsstyrelsen i Västernorrlands län, Wifstavarfs aktiebolag* samt *Indalsälvens, Ljungans och Gimåns flottningsföreningar*. Sistnämnda tre föreningar ha i gemensamt yttrande anfört följande.

Det är givet, att den ingående kunskap om förhållandena såväl före som efter regleringarna och kraftverksbyggnadernas tillkomst, som Norrbygdens vattendomstol förvärvat, är av omistligt värde för ett riktigt avgörande av tvistefrågorna. Om en ny domstol skulle inrättas, kan den uppenbarligen icke få tillgång till en motsvarande inblick i flottningsfrågorna och översikt över av kraftverksintresset föranledda förändringar, som är nödvändig för ett riktigt bedömande. Det är nämligen otänkbart att återgiva allt i skrift.

I alla vid Norrbygdens vattendomstol handlagda mål om kraftverk och sjöregleringar ha flottningsföreningarna nedlagt ett mycket omfattande arbete för tillvaratagande av flottningsintressen. En väsentlig del av det sålunda från flottningsens sida presterade utredningsmaterialet ligger i vad som kunnat påvisas för vattendomstolen eller dess ledamöter vid syner, sammanträden och studieresor. Om samma vattendomstol icke skulle till slut behandla och avgöra målen i alla frågor, som röra flottningen, skulle det på antydda sätt av oss förebringade materialet bliva fullständigt värdelöst. Flottningsens rätt skulle därigenom komma att äventyras.

Inrättande av en ny vattendomstol har å andra sidan förordats av *vattenfallsstyrelsen, svenska vattenkraftföreningen* och *Hammarforsens kraftaktiebolag*.

Vattenfallsstyrelsen har anfört:

Svårigheterna med en lämplig uppdelning av Norrbygdens vattendomstols domsområde böra under inga omständigheter stå hindrande i vägen för en i övrigt rationell lösning av denna fråga. Hur den än nu löses, torde det

efter en längre eller kortare tid, då utbyggandet av våra vattenfall med tiden flyttat sig längre norröver, bliva lämpligt att företaga en omreglering av domsområdena.

Vattenfallsstyrelsen har de senaste åren haft betydande svårigheter att genomföra det arbetsprogram för kraftverksbyggnader och sjöregleringar, som statsmakterna överlämnat åt styrelsen. Detta har till största delen berott på brist på arbetskrafter hos Norrbygdens vattendomstol, under vars domvärjo huvudparten av styrelsens arbeten varit förlagd. Då det föreligger allt skäl att antaga, att programmet för de kommande åren ej kommer att minska i omfattning, utan snarare öka, får styrelsen bestämt vidhålla sin uppfattning om lämpligheten av ytterligare en vattendomstol i Norrland. Det må ock framhållas, att kronan, som äger det övervägande antalet vattenfall i översta Norrland, har det största intresset av att dess vattenmål bliva utan onödigt dröjsmål behandlade.

De försiktighetsskäl, som utredningsmannen funnit tala för att med frågan får anstå, finner vattenfallsstyrelsen väga lätt jämfört med de fördelar, ej minst med avseende å rekryteringen av vattenrättsingenjörer, som inrättande av en ny permanent vattendomstol skulle innebära. Den av utredningsmannen föreslagna förstärkningen av ingenjörsarbetskraften lär särskilt med avseende på den vattenbyggnadstekniska sidan näppeligen medföra några verkliga förbättringar under de närmaste åren, och ett anskaffande vid behov av tillfällig hjälp med erforderliga kvalifikationer torde icke komma att visa sig lätt.

Svenska vattenkraftföreningen har framhållit följande.

Även för föreningen står det klart, att det kan möta svårigheter att på ett ur alla synpunkter lämpligt sätt avgränsa domstolsområdena och i synnerhet ett eventuellt nytillkommande femte område. Detta skulle inskjutas mellan Norrbygdens och Österbygdens områden och bildas av tidigare delar av det förra området, eventuellt även mindre delar av det senare. Svårigheterna synas dock icke vara olösliga. Det måste emellertid förutses, att gränsdragningen mellan domstolsområdena kan behöva justeras med vissa tidsmellanrum såsom också hittills skett. Såväl beträffande vattenkraftstationer som vattenregleringsföretag har utbyggnadsverksamheten hittills periodvis koncentrerat sig till vissa vattendrag. Så var fallet med Dalälven under 1910- och 1920-talen, Indalsälven under 1930- och 1940-talen, och nu senast kan man skönja en motsvarande tendens beträffande Ångermanälven och dess biflöde Faxälven, en tendens som väl sannolikt kan väntas fortsätta under de närmaste tio åren. Därest tvenne sådana älvar ligga inom samma vattendomstolsområde, ernås en utjämning av vattendomstolarnas arbetsbörda, enär en ökning i den ena älven i regel inträder, först sedan intresset för den andra redan är i avtagande. Den lyckligaste lösningen av vattendomstolarnas organisationsfråga skulle enligt föreningens uppfattning nås, om Mellanbygdens vattendomstol återupprättades. Förslagsvis borde den omfatta Ångermanälvens, Indalsälvens, Ljungans och eventuellt även Ljusnans vattenområden.

Hammarforsens kraftaktiebolag har förslagit, att en ny vattendomstol, omfattande Ångermanälvens, Indalsälvens och Ljungans vattenområden, inrättas.

I fråga om de av utredningsmannen föreslagna åtgärderna av mera bestående natur till förstärkning av vattendomstolarnas arbetskrafter

inom ramen för nuvarande organisation har i yttrandena förekommit följande.

Beträffande vattendomstolarnas juridiskt utbildade arbetskrafter har *vattenöverdomstolen* till en början upptagit till bemötande utredningsmannens uttalande, att i regel till vattenrättssekreterare borde förordnas endast assessor i hovrätt eller den som innehade motsvarande kompetens. Härom anför *vattenöverdomstolen*:

Enligt vad *vattenöverdomstolen* funnit har det i praktiken visat sig vara mycket svårt att till befattningarna såsom sekreterare vid vattendomstolarna utom Stockholm erhålla assessorer. Dessutom är det för rekryteringen i *vattenöverdomstolen* av vikt och intresse att möjligheten att förordna hovrättsfiskaler till vattenrättssekreterare bibehålls. Förordnande av fiskal till sekreterare i vattendomstol medför visserligen den olägenheten att denne icke omedelbart efter tillträdet av befattningen är kompetent att självständigt handlägga vattenmål. Förordnande av assessor till vattenrättssekreterare har emellertid hittills medfört samma olägenhet, eftersom ej heller en sådan sekreterare omedelbart varit kompetent att inträda såsom ordförande i vattendomstol. Önskvärdheten att en och samma person förordnas till vattenrättssekreterare och uppehåller befattningen så länge som möjligt — kanske helst längre tid än den i 20 § stadgan den 9 december 1932 angående tjänstgöringen vid vattendomstolarna angivna, i regel tre år — synes snarare tala för än emot att förordna fiskaler till vattenrättssekreterare. Det torde, särskilt numera, vara lättare i varje fall för en på ett tidigt stadium av fiskaltjänstgöringen till vattenrättssekreterare förordnad fiskal än för en till sekreterare förordnad assessor att kvarbliva i befattningen under önskvärd tid.

Utredningsmannens förslag om införande av ordinarie notariebefattningar vid vattendomstolarna har bestämt avstyrkts av *vattenöverdomstolen*, som i detta hänseende anför följande.

Det nuvarande systemet med heltidsamanuenser i låg lönegrad är visserligen icke tillfredsställande. Såsom utredningsmannen framhållit har det ofta varit svårt att erhålla lämpliga amanuenser, särskilt i mindre städer såsom Umeå. Men det skulle med stor sannolikhet bli ännu svårare att till en notariebefattning erhålla duglig person, villig att för längre tid kvarstanna i en tjänst, som icke skulle medföra rätt till befördran inom vattendomstolarna ens till sekreterare och som på grund av tjänstgöringens art ej heller kunde väntas leda till befördran på annat håll. Det skulle sannolikt i regel bli lättare att rekrytera amanuensbefattningarna, om varje nuvarande sådan heltidsbefattning utbyttes mot två halvtidstjänster. Arbetsuppgifterna för amanuenserna borde motsvara biträdande vattenrättssekreterares, dock utan möjlighet för amanuenser att förordnas till ordförande i vattendomstol. För kontinuiteten inom vattendomstolarna skulle sörjas genom att förordnanden såsom sekreterare i vattendomstol gäves så lång varaktighet som möjligt. Det är otvivelaktigt av större betydelse för arbetet vid vattendomstolarna, om sekreterarförordnandena göras långvariga än om amanuensförordnanden meddelas för längre tid.

Även *statskontoret* har avstyrkt utredningsmannens förslag om inrättande av ordinarie notariebefattningar samt därom anför följande.

De av utredningsmannen anförda skälen för en dylik förändring av amanuens-tjänsterna hänföra sig till vissa olägenheter av organisatorisk natur och

äro således icke betingade av arten av de på amanuenserna ankommande arbetsuppgifterna. Statskontoret kan icke finna det av utredningsmannen framlagda förslaget ägnat att skapa bättre förhållanden i berörda avseenden. Framhållas må för övrigt, att icke någon av vattenrättsdomarna i sina till utredningsmannen avgivna yttranden föreslagit amanuens tjänsternas ersättande med notariebefattningar.

Allmänna lönenämnden har förklarat sig från lönesynpunkt icke ha något att erinra mot förslaget om införande av ordinarie notariebefattningar. Nämnden har emellertid uttalat, att spörsmålet närmast vore av organisatorisk natur och finge bedömas från andra synpunkter än rent lönetekniska.

Vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol framhåller, att även om amanuensbefattningen ändrades till icke ordinarie notariebefattning kunde det — ehuru frågan för närvarande icke vore aktuell vid Norrbygdens vattendomstol — vara lämpligt att vid behov fiskaler i hovrätt tjänstgjorde i denna befattning åtminstone ett år i sänder. Denna tjänstgöring borde i formellt merithänseende uppskattas så högt att rekryteringen säkerställdes.

Vattenrättsdomaren vid Österbygdens vattendomstol har tillstyrkt förslaget om inrättande av ordinarie notariebefattningar vid vattendomstolarna och därom anfört följande.

Täta ombyten på vattenrättsamanuensbefattningen äro uppenbarligen förenade med olägenhet. Av egen erfarenhet vet jag vilken stor fördel som vinnes genom att på denna befattning stadigvarande få behålla samma person, och när en sådan under en längre följd av år förtjänstfullt bestritt befattningen, framstår det såsom en obillighet att bättre villkor ej kunna beredas honom än de som amanuensbefattningen erbjuda.

I den av *vattenrättsamanuensen G. Österholm* ingivna framställningen har hemställts, att de vid vattendomstolarna inrättade extra ordinarie amanuensbefattningarna måtte uppflyttas till tjänster i lönegrad A 21 eller Eo 21. I framställningen har uttalats, att av den verkställda utredningen framginge att registratörsgöromålen liksom handhavandet av vattendomstols räkenskaper med mera borde anförtros åt icke rättsbildade biträden, vilkas tjänster på den grund borde uppflyttas i högre lönegrad. Avsikten vore att amanuensen (notarien) framdeles uteslutande skulle syssla med göromål, som kräva juridisk utbildning, och att hans arbetsuppgifter närmast borde motsvara de åligganden, som ankomma på en biträdande vattenrättssekreterare. På senare år hade vattenrättssekreterarna i allt större utsträckning fått sig anförtrodd handläggningen av egna mål, varvid amanuenserna fått utföra de på sekreterarna ankommande göromålen. För att bliva antagen såsom vattenrättsamanuens erfordrades full tingsmeritering. Vid antagande av jurister vid de flesta statliga förvaltningsorganen förefunnes intet sådant krav. Med hänsyn till de sålunda skärpta kompetensfordringarna för anställning vid vattendomstol syntes det befogat, att för fullgörande av de arbetsuppgifter av juridisk beskaffenhet, vilka icke enligt nuvarande organisationsform ankomme på vattenrättsdomare eller vattenrättssekreterare, inrättades en befattning i lönegrad A 21 eller Eo 21.

Vattenrättsdomaren vid Västerbygdens vattendomstol har ifrågasatt, huruvida icke vattenrättssekreterarbefattningen borde göras till en ordinarie eller mera stadigvarande extra ordinarie tjänst, under det att amanuensbefattningen — eventuellt omändrad till notarie- eller annan befattning — uppehölls på förordnande för vissa år av fiskaler i hovrätten, genom vilket förfaringsätt cirkulationen i förhållande till hovrätten ändock bibehölls. Därest emellertid en sådan organisation icke ansåges böra ifrågakomma, anslöte sig vattenrättsdomaren till förslaget om inrättande av ordinarie notariebefattningar, ehuru han ansåge tveksamt huruvida det därmed avsedda syftet helt vunnes. I fråga om särskild vattenrättssekreterarbefattningen vid Västerbygdens vattendomstol har denne vattenrättsdomare anfört följande.

Vid Västerbygdens vattendomstol har Einar Weiss, som icke är assessor, tjänstgjort såsom sekreterare sedan den 1 oktober 1936 och därunder förvaltat vattenrättsdomarämbetet under sammanlagt 1 år 3 månader och därutöver såsom särskild vattenrättsdomare handlagt 181 mål, varav ett betydande antal av den kategori, som utredningsmannen betecknat såsom stora. Weiss' kompetens vad avser vattenrättssekreterarbefattningen torde uppenbarligen kunna jämföras med en assessors. För närvarande äger vattenrättssekreterare, som ej är assessor, uppbära avlöning enligt 26 löneklassen med rätt till sådan uppflyttning i högre löneklass, som tillkommer tjänsteman inom lönegraden Eo 27. Vattenrättssekreterare, som är assessor i hovrätt, skall åtnjuta lön enligt de föreskrifter som gälla för assessor vid tjänstgöring i hovrätt. Assessorerna äro placerade i lönegrad Eo 29. Med beaktande av att hädanefter yngre hovrättsfiskaler icke torde ifrågakomma till förordnande såsom vattenrättssekreterare och med hänsyn till vad här i övrigt anförts synes det vara skäligt, att sådana bestämmelser givas, att vattenrättssekreterare i gemen må placeras i lönegrad Eo 29 eller att i varje fall Weiss kommer i åtnjutande av dylik förmån. Härigenom skulle jämväl pensionsfrågan för Weiss bliva löst. Denne har tidigare hos Kungl. Maj:t anhållit om pensionsrätt såsom vattenrättssekreterare, vilken framställning emellertid lämnats utan åtgärd.

I anledning av nyssnämnda förslag, att vattenrättssekreterarbefattningen skulle göras till ordinarie eller mera stadigvarande extra ordinarie tjänst, under det att vattenrättsamanuensbefattningen skulle uppehållas på förordnande för vissa år av fiskaler i hovrätten, har *vattenöverdomstolen* yttrat följande.

Utan att direkt taga ståndpunkt till, huruvida de juridiska befattningarna vid vattendomstolarna vid sidan av vattenrättsdomarna i och för sig böra anordnas på det av vattenrättsdomaren vid Västerbygdens vattendomstol föreslagna sättet, vill vattenöverdomstolen dock framhålla följande. Förslaget förutsätter att sekreterarbefattningarna placeras antingen i lönegraden A 29 eller i lönegraden Eo 29 med skyldighet för assessor att mottaga förordnande att uppehålla sådan tjänst och att amanuensbefattningarna, möjligen under annan benämning, placeras i lönegrad motsvarande nuvarande extra ordinarie hovrättsfiskals, alltså i Eo 22. Därmed skulle visserligen en fastare organisation av dessa befattningar vinnas och vattendomstolarnas normala behov av juridisk arbetskraft bliva bättre tillgodosett än för närvarande är fallet. Däremot skulle behovet av extra arbetskraft vid vattendomstolarna för framtiden eller tillfälligt för avarbetande av arbetsbalans icke tillgodo-

ses därigenom. Ej heller är det troligt att tillgången till fiskaler inom hovrätterna i regel kommer att vara sådan, att möjlighet finnes att förordna fiskal till amanuensbefattning. Det förtjänar nämnas, att vid flera tillfällen under de senaste åren biträdande vattenrättssekreterare icke utan dröjsmål kunnat förordnas av brist på fiskaler. Att ytterligare utöka antalet fiskaler i hovrätterna för att tillgodose vattendomstolarnas behov av amanuenser bör med hänsyn till de redan nu dåliga befördringsmöjligheterna inom hovrätterna för fiskalerna icke komma i fråga. Härtill kommer att fiskalerna icke skulle ha någon fördel av att mottaga amanuensförordnanden, vilka tvärtom skulle medföra att fiskalernas redan nu långa utbildningstid skulle än mera förlängas.

Förslaget att möjlighet skall beredas att för framtiden tillfälligt förstärka vattendomstolarnas juridiska arbetskrafter genom förordnande av biträdande vattenrättssekreterare, i medeltal sex månader varje budgetår för var och en av vattendomstolarna, tillstyrkes eller lämnas utan erinran i de yttranden som beröra denna fråga.

Vattenrättsdomaren vid Österbygdens vattendomstol har framhållit, att anslaget till bestridande av kostnaderna för biträdande vattenrättssekreterare borde vara så stort eller så anordnat, att konkurrens därom icke behöfde förekomma mellan vattenrättsdomarna. Vad i detta hänseende föreslagits av utredningsmannen syntes tillfyllest, dock ej förrän de nuvarande balanserna hos de olika vattendomstolarna hunnit avarbetas. Det syntes kunna överlämnas åt vattenöverdomstolen att inom ramen för ett anslag av angivna storlek förordna biträdande vattenrättssekreterare utan att tillstånd därtill i varje särskilt fall skulle behöva inhämtas hos Kungl. Maj:t.

Beträffande vattenrättsingenjörerna har *vattenöverdomstolen* i likhet med utredningsmannen ansett, att antalet ordinarie sådana befattningshavare i riket borde vara åtta, fyra vattenbyggnadstekniska och fyra agrikulturtekniska ingenjörer. Vattenöverdomstolen har emellertid — med hänsyn till att den redan nu vanskliga rekryteringen skulle kunna ytterligare försvåras — motsatt sig förslaget, att vattenrättsingenjörerna skulle vara anställda vid vattendomstolarna gemensamt, och har i stället föreslagit, att en vattenbyggnadsteknisk och en agrikulturteknisk ingenjör anställdes vid varje vattendomstol. I anslutning härtill har vattenöverdomstolen anfördt:

Det bör emellertid, liksom för närvarande, åligga ingenjör att vid behov tjänstgöra i annan vattendomstol än den i vilken han är anställd. Sådant behov kan uppstå av olika anledningar, såsom tillfällig arbetsanhopning vid en vattendomstol, sjukdomsfall, inkallelse till militärtjänstgöring eller önskan att anlita en vattenrättsingenjörers särskilda sakkunskap beträffande viss fråga. Tjänstgöring inom annan vattendomstol bör dock vara en undantagsföreteelse. Något skäl föreligger alltså icke att ändra nu gällande bestämmelse i 6 § tredje stycket stadgan den 9 december 1932 angående tjänstgöringen vid vattendomstolarna.

I fråga om tillgodoseendet av det av utredningsmannen förutsatta ytterligare behovet av vattenbyggnadsteknisk arbetskraft har vattenöverdomstolen framhållit, att det föreslagna beloppet 8 000 kronor per budgetår syntes

väl lågt med hänsyn till rekryteringssvårigheten och till den kompetens som borde uppfyllas även av en blott tidvis förordnad vattenrättsingenjör. En sådan borde helst vara lika väl kvalificerad för sitt värv som de ordinarie ingenjörerna. Att såsom utredningsmannen ifrågasatt anställa en extra ingenjör med lägre kompetens vore enligt vattenöverdomstolens mening icke tillrådligt. Även en tillfälligt förordnad vattenrättsingenjör måste kunna användas till mera fordrande arbete än kontrollavvägningar o. dyl.

Beträffande vattenrättsingenjörernas löneställning har vattenöverdomstolen uttalat följande.

Att överföra vattenrättsingenjörsbefattningarna till löneplanen C finner vattenöverdomstolen med hänsyn till befattningarnas karaktär av domartjänster icke böra ifrågakomma.

Som skäl för befattningarnas uppflyttande i högre lönegrad inom A-planen kan anföras att rekryteringssvårigheter — särskilt beträffande de i vattenbyggnad sakkunniga ingenjörerna — kunna uppkomma i konkurrens med andra verksamhetsområden. Hittills har det emellertid visat sig möjligt att till dessa befattningar förvärva lämpliga och väl meriterade personer. Vattenöverdomstolen anser sig därför icke för närvarande böra föreslå uppflyttning av vattenrättsingenjörsbefattningarna i högre lönegrad, men önskar framhålla att vid förändrade konjunkturer det kan visa sig nödvändigt att — för att säkerställa rekryteringen till vattenrättsingenjörsbefattningarna — förbättra de med dessa befattningar förenade avlöningarna. Frågan om förbättrad löneställning för övriga till lönegraden A 30 hänförliga domarbefattningar har ännu icke blivit föremål för utredning. Vattenöverdomstolen förutsätter att en sådan utredning kommer till stånd innan den nya rättegångsbalken träder i tillämpning. I samband därmed bör lämpligen frågan om vattenrättsingenjörernas avlöningsvillkor upptagas till förnyad behandling.

Framställningen om rätt för vattenrättsingenjör att erhålla full pension efter allenast 25 tjänstår har tillstyrkts av vattenöverdomstolen, som ansett det önskvärt att vid rekryteringen av vattenrättsingenjörsbefattningarna kunna räkna även med sökande, som ej inneha statstjänst och som uppnått en jämförelsevis hög levnadsålder.

Vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol har beträffande vattenrättsingenjörernas avlöningsförmåner framhållit, att ett särskilt skäl för att dessa borde förbättras vore att ingenjörerna enligt vad erfarenheten visat — såväl med hänsyn till arbetsbördan i vattendomstolen som på grund av gällande bestämmelser — icke hade möjlighet att bereda sig nämnvärda extra inkomster. *Vattenrättsdomaren vid Österbygdens vattendomstol* har lämnat utan erinran, att vattenrättsingenjörerna skulle bli anställda vid samtliga vattendomstolar gemensamt. Han har vidare uttalat, att något tvivel om att de föreslagna åtta vattenrättsingenjörerna skulle erhålla full sysselsättning icke syntes föreligga. Med den föreslagna anordningen vunnas den fördelen att varje vattendomstol kunde påräkna att alltid ha tillgång till en vattenrättsingenjör av vardera slaget. Jämväl *vattenrättsdomaren vid Västerbygdens vattendomstol* har lämnat förslaget om gemensam anställning för vattenrättsingenjörerna utan erinran. Denne vattenrättsdomare har vidare uttalat, att

förslaget att på extra stat anställa en ingenjör med lägre kvalifikationer syntes vara värt beaktande. I allt fall syntes det dock nödvändigt att bibehålla nu förefintlig möjlighet att erhålla förordnande för särskild vattenrättsingenjör att deltaga i handläggning och avdömande av mål.

Vattenrättsdomaren vid Söderbygdens vattendomstol har ansett, att vattenrättsingenjörerna icke borde anställas vid vattendomstolarna gemensamt. Han har yttrat följande.

Någon som helst tvekan råder enligt min mening icke därom, att vid Söderbygdens vattendomstol full sysselsättning kan beredas icke blott åt en agrikulturteknisk ingenjör utan även åt en vattenbyggnadsteknisk sådan. Såsom framgår av vattenrättsdomarnas vid Norrbygdens, Österbygdens och Västerbygdens vattendomstolar skrivelser till utredningsmannen äro i förevarande hänseende förhållandena ensartade vid sistnämnda vattendomstolar. Ur synpunkten av angelägenheten att samtliga ingenjörer må kunna beredas full sysselsättning föreligger således intet behov av deras anställande vid flera domstolar gemensamt. På grund härav och då en dylik anordning visat sig utgöra ett bestämt hinder mot domstolsarbetets bedrivande på ett ändamålsenligt och effektivt sätt samt olägenheterna härav få anses vida överväga de fördelar, som möjligen uppkomma av anordningens bibehållande ur de andra synpunkter, som finnas angivna i utredningen, anser jag mig böra avstyrka förslaget om ingenjörernas anställande vid samtliga vattendomstolar gemensamt och i stället föreslå, att den hittillsvarande anställningsformen för dem efter hand avvecklas och att därefter vid varje domstol anställas två ingenjörer, en vattenbyggnadsteknisk och en agrikulturteknisk, med tjänstgöringsskyldighet uteslutande vid den domstol, där de äro anställda.

Statskontoret har beträffande den av utredningsmannen föreslagna förstärkningen av ingenjörskrafterna ifrågasatt, om icke tills vidare åtminstone en ingenjörsbefattning borde vara uppförd å extra ordinarie stat i avvaktan på ytterligare erfarenheter om utvecklingen av vattendomstolarnas arbetsbörda. Statskontoret har vidare — i anslutning till utredningsmannens uttalande att den föreslagna ändrade organisationen av vattenrättsingenjörernas anställningsförhållanden med anställning vid samtliga vattendomstolar gemensamt borde genomföras successivt allteftersom nya befattningshavare anställdes — erinrat om att vattenrättsingenjör jämlikt föreskrift i civila avlöningsreglementet i vissa fall vore pliktig att låta förflytta sig till annan befattning samt att vattenrättsingenjör vidare enligt bestämmelse i stadgan den 9 december 1932 angående tjänstgöringen vid vattendomstolarna i vissa fall vore skyldig att tjänstgöra i stället för vattenrättsingenjör vid annan vattendomstol. Frågan om förändrad löneställning för vattenrättsingenjörerna har statskontoret ansett böra upptagas till behandling i samband med att det förutnämnda av 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga avgivna betänkandet bleve föremål för statsmakternas prövning. Framställningen om nedsättning av det för hel pension erforderliga antalet tjänstår till 25 år har statskontoret icke kunnat biträda. Härom har statskontoret anfört följande.

Enligt vad som framgår av under hand infordrade tjänstematrikelutdrag synas av de för närvarande anställda vattenrättsingenjörerna samtliga utom en kunna vid inträdet i pensionsåldern åberopa mer än 30 tjänstår och alltså vara berättigad till hel pension under förutsättning givetvis, att de icke dess-

förinnan åtnjutit någon längre på tjänstårsberäkningen inverkan ledighet. Den återstående torde vid uppnådd pensionsålder författningsenligt kunna räkna sig till godo något mer än 26 tjänstår. Den hittills tillämpade rekryteringsordningen motiverar således icke någon ändring av nu gällande tjänstålder. I övrigt må erinras, att Kungl. Maj:t jämlikt 17 § 3 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet äger att i förekommande fall medgiva tillgodoräkning av tid, varunder tjänsteman fullgjort arbete eller uppdrag utom statens tjänst.

Allmänna lönenämnden har lämnat utredningsmannens förslag i fråga om antalet ordinarie vattenrättsingenjörer ävensom förslaget, att alla vattenrättsingenjörerna skulle bli anställda vid vattendomstolarna gemensamt, utan erinran. I sammanhang härmed har lönenämnden yttrat följande.

I anledning av att utredningsmannen uttalat, att beträffande de nuvarande ordinarie vattenrättsingenjörerna ändring icke skulle kunna göras i fråga om deras anställning, vill lönenämnden erinra, att tjänsteman jämlikt 3 § 1 mom. civila avlöningsreglementet dels är underkastad de tjänstgöringsföreskrifter, som meddelas i instruktion, arbetsordning eller annan dylik författning, dels är pliktig att, där särskilt tjänstgöringsområde är för hans befattning bestämt, underkasta sig omreglering av tjänstgöringsområdet. Vidare får lönenämnden framhålla, att särskilda överväganden torde bli erforderliga för reglerandet i vissa fall av vattenrättsingenjörernas ersättning under tjänstgöring å annan ort än stationeringsorten. Om vid en tillämpning av utredningsmannens förslag stationeringsorten för en viss vattenrättsingenjör bestämts exempelvis till Stockholm och han för viss tid finnes böra bestrida tjänstgöring exempelvis i Umeå, är han enligt avlöningsreglementet berättigad till tjänstgöringstraktamente under sistnämnda tid. Emellertid kan tänkas, att tjänstgöringen utom den en gång bestämda stationeringsorten blir så långvarig, att tjänstemannen finnes böra formligen förflyttas och att ny stationeringsort bör för honom fastställas. Det synes böra överlåtas å vattenöverdomstolen att, med tillämpning av bestämmelserna i kungörelsen den 19 december 1941 med bestämmelser angående stationeringsort för vissa befattningshavare i statens tjänst, meddela de föreskrifter, som kunna bli påkallade för reglerandet av ifrågavarande spørsmål.

Beträffande framställningen om förändrad lönegradsplacering för vattenrättsingenjörerna har lönenämnden uttalat sig i likhet med statskontoret, varutöver nämnden emellertid erinrat om att nämnden i utlåtande över tjänsteförteckningssakkunnigas förut omnämnda betänkande med avseende å vattenrättsingenjörerna uttalat att övervägande skäl syntes tala för dessa tjänsteters bibehållande i lönegrad A 30.

Svenska vattenkraftföreningen har framhållit, att de juridiska avgörandena i vattenmålen till mycket väsentlig del måste baseras på klart formulerade tekniska premisser. Arbetet inom domstolarna måste därför till avsevärd del bestå i ett ständigt växelspel mellan juridisk och teknisk sakkunskap och vore i betydande grad tekniskt betonat. Det kunde under dessa förutsättningar icke vara försvarligt att härvidlag låta den tekniska delen av arbetet bli försummad på grund av brist på kvalificerad arbetskraft. Föreningen har vidare uttalat, att utredningsmannens förslag att anslå medel till en ingenjör med väsentligt lägre kvalifikationer än vattenrättsingenjörerna syntes väl värt att taga vara på. Härigenom skulle en välbehörlig

avlastning av den mera kvalificerade sakkunskapen kunna ernås i första hand för de i Stockholm stationerade vattenrättsingenjörerna. Utöver vad utredningsmannen föreslagit borde emellertid enligt föreningens mening ytterligare en tjänst såsom byggnadsteknisk vattenrättsingenjör, eventuellt på extra stat, inrättas. Behov härav komme säkerligen att föreligga inom Norrbygdens vattendomstols område under lång tid framåt. För att Norrbygdens vattendomstol skulle kunna uppdelas i två eller flera oberoende av varandra arbetande enheter måste även två agrikulturtekniska ingenjörer finnas anställda där, d. v. s. en mer än enligt förslaget.

I fråga om vattenrättsingenjörernas anställningsförhållanden har föreningen uttalat följande.

Innan vattenrättsingenjörernas anställningsförhållanden senast reglerades år 1932, hade såväl de tillkallade sakkunniga som åtskilliga hörda instanser framhållit angelägenheten av att förmånerna gjordes sådana, att verkligt kvalificerade ingenjörer skulle kunna anställas. Trots att regering och riksdag gjorde icke oväsentliga reduktioner i de löneförmåner som föreslagits av de sakkunniga, kunde de nyinrättade heltidsbefattningarna år 1933 besättas med kvalificerade sökande. Det är emellertid ingalunda säkert, att platserna kunnat besättas med lika kvalificerade sökande vid annan tidpunkt än omkring år 1933, då konjunkturerna voro dåliga även för konsulterande ingenjörer och likställda ur vilkas krets vattenrättsingenjörerna till stor del rekryteras. Då de föreslagna löneförmånerna reducerades, torde som motiv även ha framdragits, att vattenrättsingenjörerna skulle kunna få en om än begränsad möjlighet att utföra annat arbete än inom domstolen. Erfarenheten har emellertid visat, att möjligheterna härtill varit ytterligt begränsade särskilt under senare år, då den ökade arbetsbördan inom domstolarna praktiskt taget uteslutit sådant arbete. Det kan i detta sammanhang erinras om att vattenrättsingenjörernas möjligheter att utom tjänsten taga befattning med vattenmål utom eget domstolsområde definitivt skulle försvinna, om ingenjörerna såsom föreslagits skulle bli anställda vid samtliga domstolar.

Med tanke både på föreslående nybesättanden respektive nyrekrytering av vattenrättsingenjörstjänsterna och på dessa ingenjörers betydelsefulla arbete synes det föreningen angeläget, att anställningsförhållandena nu ånyo tagas under omprövning. Tjänsteförteckningsakkunniga ha i sitt år 1942 avgivna betänkande anfört, att skäl kunna tala för en placering i lönegrad C 7. Härigenom skulle även pensionsfrågan komma i ett ur rekryterings-synpunkt gynnsammare läge. Nuvarande lönegradsplacering i lönegrad A 30 medför nämligen, att tidigare icke-statstjänstemän knappast kunna tänkas att som vattenrättsingenjörer vara i tjänst under 30 år och därigenom få rätt till oavkortad pension. Även rekryteringen av vattenrättsingenjörstjänsterna vid Norrbygdens vattendomstol skulle härigenom underlättas.

Beträffande årliga gemensamma sammanträden av vattenrättsdomarna har *vattenöverdomstolen* framhållit, att med vattenöverdomstolens ståndpunkt, att vattenrättsingenjörerna skulle vara anställda vid bestämda vattendomstolar och att en vattenrättsingenjörstjänstgöring utom den domstol, i vilken han vore anställd, skulle vara en undantagsföreteelse, behovet av dylika sammanträden för att planera ingenjörernas tjänstgöring under året bortföлле. Sådana sammanträden, som tidigare plägat hållas och

då befunnits vara av stort värde för vinnande av enhetlig rättstillämpning och för uppnående av likartat förfarande i förekommande mål, vore emellertid ur dessa synpunkter önskvärda och borde återinföras. Jämväl *vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol* har framhållit det stora värdet av en årlig konferens mellan vattenrättsdomarna för överläggning om vattenträttsliga spørsmål och arbetets organisation. *Vattenrättsdomaren vid Västerbygdens vattendomstol* har påpekat, att därest tanken på dylika konferenser förverkligas, jämväl vattenrättsingenjörerna samtidigt borde beredas tillfälle att sammankomma.

I fråga om de icke rättsbildade biträdena vid vattendomstolarna har *vattenöverdomstolen* — som erinrat om att vattenöverdomstolen tidigare vid behandling av fråga om uppflyttning av ordinarie kontorsbiträdesbefattningen vid Norrbygdens vattendomstol tillstyrkt att denna befattning ändrades till en ordinarie kanslibiträdesbefattning i lönegrad A 7 — med hänsyn till vad som numera utretts angående de vid vattendomstolarna anställda fyra ordinarie kontorsbiträdenas göromål och åligganden föreslagit, att två av befattningarna ändrades till kanslibiträdesbefattningar i lönegrad A 9 och de andra två till kanslibiträdesbefattningar i lönegrad A 7, att de nuvarande ordinarie kontorsbiträdena vid Norrbygdens och Västerbygdens vattendomstolar, om så lämpligen kunde ske utan att befattningarna förklarades till ansökan lediga, placerades i lönegrad A 9, med skyldighet för dem att självständigt handha medelsförvaltningen och föra erforderliga räkenskaper, att de nuvarande ordinarie kontorsbiträdena vid Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar på motsvarande sätt placerades i lönegrad A 7, samt att det i övrigt skulle ankomma på vattenöverdomstolen att efter förslag av vattenrättsdomare avgöra, huruvida kanslibiträde skulle erhålla i uppdrag att handhava medelsförvaltning. De nuvarande extra ordinarie kontorsbiträdesbefattningarna i lönegrad Eo 4 har vattenöverdomstolen ansett böra på de av utredningsmannen anförda skälen ombildas till ordinarie kontorsbiträdesbefattningar i lönegrad A 4. I anslutning härtill har vattenöverdomstolen föreslagit, att i stadgan angående tjänstgöringen vid vattendomstolarna måtte införas bestämmelse motsvarande 24 § domsagostadgan, möjliggörande en överflyttning av vissa av vattenrättssekreterarnas åligganden till kanslibiträdena. Till kanslibiträdena borde sålunda kunna överflyttas de åligganden, som nu avhandlades i 8 §, 4, 7, 8 och 9 punkterna samt möjligen också 5 och 6 punkterna i vattendomstolsstadgan.

Vattenöverdomstolen har vidare understrukt vikten av att det belopp, som kunde komma att anvisas till extra skrivhjälp, tilltoges så stort, att det verkligen bleve fullt tillräckligt.

Vattenrättsdomaren vid Österbygdens vattendomstol har anfört följande.

Av de vid Österbygdens vattendomstol anställda kontorsbiträdena har ingendera haft åt sig uppdraget att på mera självständigt sätt utföra de i utredningen omförmälda registratorsgöromålen. Anledningen därtill är att deras tid i allmänhet varit fullt upptagen av renskrivningsarbete, och extra skriv-

hjälp har under nu rådande kristid varit svår att uppbringa. Registratorsgörömmålen kräva i hög grad ordning och noggrannhet men äro av den beskaffenhet att de böra kunna anförtros åt ett icke rättsbildat biträde. I viss mån och i den utsträckning vattenrättsdomaren finner lämpligt bör även medelsförvaltningen kunna överlämnas åt ett dylikt biträde. En betydande del av de görömmål som numera ankomma på vattenrättsamanuensen och vattenrättssekreteraren skulle därigenom avlyftas. I enlighet med vad i utredningen föreslagits synas därför de nuvarande på ordinarie stat uppförda kontorsbiträdestjänsterna böra göras till kanslibitträdestjänster med placering i lönegrad A 9 eller A 7. Att göra skillnad i lönegradshänseende mellan ifrågavarande befattningshavare vid de olika vattendomstolarna synes mig mindre tilltalande. Samtidigt med den sålunda ifrågasatta förändringen böra de nuvarande extra ordinarie kontorsbiträdena överföras på ordinarie stat. För vattendomstolarna bör, såsom också föreslagits, erforderligt anslag finnas för extra skrivhjälp.

Vattenrättsdomaren vid Västerbygdens vattendomstol har beträffande behovet av icke rättsbildad biträdespersonal hänvisat till tidigare skrivelser till Kungl. Maj:t angående överskridande av anslagsposten för avlöningar till icke ordinarie personal, i vilka skrivelser framhållits att de två vid domstolen anställda kontorsbiträdena omöjligt kunde medhinna allt förekommande skrivarbete. I detta sammanhang har vattenrättsdomaren vidare anfört följande.

Enligt min mening torde tre biträden normalt erfordras vid Västerbygdens vattendomstol, varför jag anser det önskvärt, att ett tredje biträde finge anställas i extra ordinarie befattning. Det har nämligen visat sig svårt att här erhålla och få behålla en rutinerad maskinskriverska med den ställning, som nu kan beredas sådant biträde. Vidare anser jag att den ordinarie kontorsbiträdestjänsten borde utbytas mot en kanslibitträdestjänst i minst lönegrad A 9 och att detta biträde skulle kunna förordnas att på eget ansvar sköta icke blott domstolens räkenskaper och diarieföringen utan jämväl handha förskottsmedel och vara stämpelförsäljare. I övrigt ansluter jag mig till utredningsmannens förslag i förevarande del och vill understryka lämpligheten av en överflyttning av den extra ordinarie kontorsbiträdestjänsten till ordinarie stat.

Vattenrättsdomaren vid Söderbygdens vattendomstol har ansett, att kanslibiträdena borde placeras i lönegrad A 9 vid samtliga vattendomstolar.

Statskontoret har förklarat sig icke finna arbetsuppgifterna för de nuvarande ordinarie kontorsbiträdena vara av så krävande beskaffenhet, att de kunde motivera tjänsternas placering i lönegrad A 9. Däremot har statskontoret icke ansett sig böra göra någon erinran mot att vid envar av vattendomstolarna inrättades en ordinarie kanslibitträdesbefattning i lönegrad A 7. Härvid har dock statskontoret förutsatt att åt kanslibiträdena anförtroddes de kvalificerade biträdesgörömmål, som hittills åtminstone på vissa håll utförts av den rättsbildade personalen. Det föreslagna överförandet till ordinarie stat av de vid vattendomstolarna befintliga extra ordinarie kontorsbiträdesbefattningarna kunde statskontoret icke tillstyrka, då dessa tjänster inrättats först under senare år.

Allmänna lönenämnden har anfört, att den förebragta utredningen enligt lönenämndens mening gäve vid handen, att biträdespersonalen vid vattendomstolarna borde fördelas med två tjänster i lönegrad A 9, två tjänster i lönegrad

A 7 och fyra tjänster i lönegrad A 4. Nämnden har härvid förutsatt att det — på sätt utredningsmannen föreslagit — skulle ankomma på vattenöverdomstolen att med hänsyn till föreliggande omständigheter bestämma fördelningen av de fyra tjänsterna i lönegrad A 9 och A 7 på de olika vattendomstolarna. För att underlätta en så god rekrytering som möjligt syntes man enligt lönenämndens mening vidare böra utgå från att ledigförklarande i vederbörlig ordning av dessa tjänster skulle äga rum.

Vad härefter angår frågan om tillfälliga åtgärder för avarbetande av den nuvarande arbetsbalansen vid vattendomstolarna har i fråga om Norrbygdens vattendomstol *vattenöverdomstolen* yttrat följande.

Vattenöverdomstolen anser uppenbart, att behov av i varje fall en biträdande eller extra vattenrättsdomare föreligger icke blott för budgetåret 1945/46 utan även för ytterligare några år därefter. Hittills kunna erfarenheter visa, att om förutom vattenrättsdomaren jämväl vattenrättssekreteraren i större utsträckning fungerar såsom ordförande i vattendomstolen, anställdhet av en biträdande vattenrättsdomare utan tvekan för med sig behov av biträdande sekreterare eller åtminstone biträdande amanuens. Så länge biträdande vattenrättsdomare är anställd vid Norrbygdens vattendomstol måste sålunda enligt vattenöverdomstolens uppfattning i denna vattendomstol vara anställd en biträdande vattenrättssekreterare eller åtminstone en biträdande amanuens. Då det torde vara mycket svårt att få lämplig biträdande amanuens, läser frågan kunna lösas blott genom förordnande från hovrätt av fiskal såsom biträdande vattenrättssekreterare under den tid biträdande domare är anställd i domstolen.

Vattenöverdomstolen är vidare av den uppfattningen, att arbetet i Norrbygdens vattendomstol med dess många ordförande kommer att bli fullt effektivt först därest till denna domstols förfogande ställas extra ingenjörskrafter, såväl vattenbyggnadstekniska som agrikulturtekniska, i betydande utsträckning. Vattenöverdomstolen anser att i Norrbygdens vattendomstol under den övergångstid, som erfordras för att avarbeta nuvarande arbetsbalans, tillgång bör finnas till en extra vattenbyggnadsteknisk och en extra agrikulturteknisk ingenjör. Att det möjligen kan visa sig svårt att till befattning i Umeå såsom extra vattenbyggnadsteknisk ingenjör erhålla lämplig person bör icke föränleda, att medel till förordnande av sådan icke ställes till förfogande. Någon svårighet att rekrytera befattningen såsom extra agrikulturteknisk ingenjör vid Norrbygdens vattendomstol torde icke föreligga. Fördelningen av tjänstgöringen mellan domstolens två ordinarie ingenjörer, dess två extra ingenjörer samt ingenjörer, som från annan vattendomstol undantagsvis böra beordras till tjänstgöring i Norrbygdens vattendomstol, bör ske på sätt vattenrättsdomaren och biträdande vattenrättsdomaren i samråd med vederbörande ingenjörer överenskomma med hänsyn till målens beskaffenhet, ingenjörernas speciella kvalifikationer och domstolsresornas ändamålsenliga planläggning.

Vattenöverdomstolen har vidare uttalat, att endast mycket tvingande skäl borde föränleda till att en särskild avdelning av Norrbygdens vattendomstol förledes till annan ort än Umeå, såsom omöjlighet att till befattningar med placering i Umeå vinna lämpliga personer eller där erhålla lämpliga kansli-lokalerna eller bostäder åt befattningshavare.

Vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol har framhållit, att det vore vanskligt att ange den tid, varunder biträdande vattenrättsdomare komme att behövas vid vattendomstolen. Han har härom anfört följande.

Det är givetvis önskvärt att den biträdande vattenrättsdomaren får tillfälle att åtminstone i huvudsak avsluta behandlingen av de mål som hittills anförtrotts honom och de ytterligare mål som komma att överlämnas till honom. Arbetsförhållandena vid vattendomstolen medge numera icke omedelbar behandling av några nyligen inkomna större mål, och i den mån andra större mål under närmaste framtiden inkomma måste man likaledes räkna med längre eller kortare dröjsmål med handläggningen av dem. Även om man utgår från att biträdande vattenrättsdomare och biträdande sekreterare tills vidare komma att stå till vattendomstolens förfogande, är det icke säkert att — såvitt ankommer på de juridiska arbetskrafterna — dröjsmålet kan begränsas till vad man normalt bör räkna med.

Samme vattenrättsdomare har framhållit önskvärdheten av att förstärkningen med extra ingenjörer kunde ske på sådant sätt, att den vore oberoende av arbetet vid de andra vattendomstolarna. Han har härom närmare yttrat följande.

Vid bedömandet av möjligheterna för de fyra vattendomstolarna att efter viss plan använda för alla domstolar gemensamma vattenrättsingenjörer bör uppmärksammas, att envar av domstolarna under de närmaste åren torde arbeta med flera ordförande. För Norrbygdens vattendomstol synes det icke vara möjligt att på förhand upprätta en plan för längre tid över vattenrättsingenjörernas tjänstgöring. Undersökningar som vattenrättsingenjörerna ha att företaga ävensom vattendomstolens syner måste i viss omfattning anpassas efter de under årets gång i Norrland starkt skiftande naturförhållandena. Det kan t. ex. vara fråga om att undersöka förhållandena än strax efter islossningen, än under högflod, än under kort tid då flottning pågår, än under olika tider av vintern o. s. v. Många undersökningar måste ske medan marken är bar och den tiden är i Norrland väsentligt kortare än i södra Sverige. I regel är det så vid Norrbygdens vattendomstol att flertalet ansökningsmål kräva brådskande behandling. Det är mera ovanligt att en sökande har sin ansökan färdig i god tid innan planerade arbeten skola utföras. Även om man utgår från att i detta hänseende en välbehörlig förbättring inträder, måste man troligen räkna med att många av ansökningsmålen vid Norrbygdens vattendomstol måste behandlas kort tid efter det ansökningarna inkommit. Då avstånden i Norrland äro stora och järnvägsförbindelserna vida sämre än i övriga delar av landet är det angeläget att man vid resornas planering — i den mån det lämpligen låter sig göra — söker under en resa behandla ett flertal mål från samma trakt. Det torde vara oundvikligt att resplanerna vid Norrbygdens vattendomstol icke kunna fixeras förrän ganska kort tid före resorna. Åtminstone till en början torde de extra ingenjörskrafterna vid Norrbygdens vattendomstol komma att anlitas huvudsakligen i mål som handläggas av vattenrättssekreteraren samt i nya mål som framdeles kunna komma att överlämnas till biträdande vattenrättsdomaren, som för närvarande är bosatt i Stockholm. Sannolikt blir det svårigheter att ordna de i Stockholm stationerade vattenrättsingenjörernas tjänstgöring vid Norrbygdens vattendomstol på ett för denna domstol tillfredsställande sätt. Dessa svårigheter torde vara särskilt stora så länge domstolarna i Stockholm ha tyngande arbetsbalans. Det synes vara risk för att Norrbygdens vattendomstol icke erhåller tillräcklig förstärkning genom de föreslagna

åtgärderna. Med hänsyn till att i statlig tjänst finnas åtskilliga såväl vattenbyggnadstekniska som agrikulturtekniska ingenjörer synes det icke uteslutet att förstärkningen till Norrbygdens vattendomstol kunde ske på sådant sätt att den vore oberoende av arbetet vid de andra vattendomstolarna. Före 1933 voro vattenrättsingenjörstjänsterna organiserade som halvtidstjänster. Det synes ligga nära till hands att använda detta system för vinnande av en tillfällig förstärkning av arbetskrafterna. För att ingenjörer i annan statstjänst (t. ex. inom vägförvaltningen eller statens lantbruksingenjörer) skulle kunna intresseras för tillfällig tjänstgöring inom vattendomstolen torde erfordras att de beredas erforderlig lättnad i sina vanliga tjänster och dessutom få åtminstone någon fördel i lönehänseende.

I skrivelse den 18 januari 1945 har vattenrättsdomaren beräknat personalbehovet under förutsättning att en ny självständig avdelning upprättas vid domstolen och att behovet av extra sekreterarhjälp i det av f. d. vattenrättsdomaren Quennerstedt handlagda målet om Storsjöns reglering ävensom för avhjälpande av balans i fråga om införningar i vattenboken tillgodoses. Till grund för beräkningen har legat en av vattenrättssekreteraren vid vattendomstolen upprättad, skrivelsen bifogad promemoria rörande personalbehovet vid vattendomstolen fr. o. m. budgetåret 1945/46. I denna promemoria har verkställts en jämförelse mellan omfattningen av protokoll m. m. under kalenderåren 1941 och 1944 och den beräknade omfattningen av göromålen under budgetåret 1945/46. Denna jämförelse har i promemorian ansetts klargöra behovet — så länge biträdande domare vore förordnad samt vattenrättssekreteraren huvudsakligast vore sysselsatt med domargöromål — av två biträdande vattenrättssekreterare under hela budgetåret (förutom vattenrättsdomare, biträdande vattenrättsdomare, vattenrättssekreterare och vattenrättsamanuens). I promemorian har vidare uppgivits, att slutdom i Storsjömålet avsåges skola givas under budgetåret 1945/46. För arbetet med redigerandet av denna samt med införskaffande av kompletterande material föreläge behov av särskild sekreterarhjälp, som icke syntes kunna lämnas av domstolens övriga personal (akten i målet överstege 10 000 sidor). Det vore därför motiverat med ytterligare en biträdande sekreterare tills slutdom i Storsjömålet meddelats. I fråga om vattenboken har i promemorian uppgivits, att arbetet med införningar i denna legat nere sedan år 1941. Möjligtvis kunde någon av sekreterarkrafterna tidvis avdelas för detta arbete, men eljest syntes även detta arbete kräva förordnande tidvis, omkring sex månader, av biträdande sekreterare.

Med stöd av vad sålunda anförts i promemorian har vattenrättsdomaren föreslagit, att för nästa budgetår måtte anvisas medel för avlöningar — förutom till två nya vattenrättsingenjörer — till en biträdande vattenrättsdomare och två biträdande vattenrättssekreterare under hela budgetåret, en biträdande vattenrättssekreterare under sex à tio månader för målet om Storsjöns reglering samt en biträdande vattenrättssekreterare under sex månader för avhjälpande av balans i fråga om vattenbokens förande.

Vattenrättsdomaren har vidare i detta sammanhang i fråga om behovet av icke rättsbildad biträdespersonal vid domstolen åberopat uttalande i pro-

memorian, att skrivgöromålens omfattning motiverade två kontorsbiträdestjänster i lönegrad A 4 eller Eo 4 samt en skrivbiträdestjänst (för verkställande av avskrifter m. m.) i lönegrad Ex 2. För registratorsgöromålen, medelsförvaltningen, expedieringen av expeditioner och handlingar m. m. skulle erfordras en kontorist i lönegrad A 9. Den nuvarande innehavaren av motsvarande befattning, Tora Abramsson, hade redan full sysselsättning med ifrågavarande göromål. Den beräknade arbetsökningen borde kompenseras genom inrättande av en kanslibiträdestjänst i lönegrad A 7 eller Eo 7. I fråga om den sålunda föreslagna befattningen har i promemorian anförts följande.

På grund av de kvalificerade göromål, som avses skola överlätas åt denna befattningshavare, bör lönen tilltagas så att kompetent kraft kan erhållas. Helst bör befattningshavaren ha avlagt studentexamen eller åtminstone genomgått 8-klassigt flickläroverk samt vara fullt kompetent maskinskriverska och god stenograf. Hon skall ha förmåga att leda och fördela alla skrivgöromål å kansliet samt svara för och deltaga i all kollationering. Vid behov skall hon deltaga i skrivarbetet. Dessutom skall hon tjänstgöra såsom vikarie för och biträde åt kontoristen, eventuellt även såsom domstolsstenograf.

Vattenrättsdomaren har föreslagit, att vid vattendomstolen skulle vara inrättade en kontoristtjänst i lönegrad A 9, en kanslibiträdestjänst i lönegrad A 7, en kontorsbiträdestjänst i lönegrad A 4 och en dylik tjänst i lönegrad Eo 4 samt en extra skrivbiträdestjänst i lönegrad Ex 2. Vidare har för extra skrivhjälp begärts anvisning av ett belopp av 1 500 kronor.

Hovrättsassessorn Riben har föreslagit, att Norrbygdens vattendomstol skulle organiseras på två i huvudsak självständiga avdelningar: en A-avdelning, motsvarande den ordinarie domstolen, och en B-avdelning. För permanent tjänstgöring i den sistnämnda skulle vara avdelade en vattenrättsdomare, en byggnadsteknisk ingenjör och en vattenrättssekreterare. Tjänstgöringen såsom agrikulturteknisk ingenjör vid B-avdelningen borde i huvudsak kunna uppehållas av den ordinarie agrikulturtekniska ingenjör, som enligt utredningsmannens förslag skulle nyanställas vid vattendomstolarna. B-avdelningen skulle vara förlagd till Stockholm och där erhålla ett för allmänheten tillgängligt kansli. Full sysselsättning för två domstolsavdelningar syntes komma att finnas under åtminstone tre år, räknat från den 1 juli 1945. Till närmare utveckling av det framlagda förslaget har Riben anfört följande.

Om en B-avdelning inrättas, är det givetvis lämpligt att söka koncentrera dess verksamhet till vissa vattensystem. En strängt genomförd geografisk uppdelning — efter nederbördsområden — av de vid vattendomstolen förekommande målen mellan A- och B-avdelningarna torde emellertid av praktiska skäl vara otänkbar. Det torde alltså bliva nödvändigt att göra B-avdelningens behörighet att behandla visst mål beroende av förordnande av vattenöverdomstolen.

Då jag uttalat, att en byggnadsteknisk ingenjör permanent bör tjänstgöra vid B-avdelningen samt att tjänstgöringen såsom agrikulturteknisk ingenjör i huvudsak torde kunna uppehållas av den nye ordinarie agrikulturtekniske ingenjören, har jag härmed icke velat säga, att det icke kan vara lämpligt, att A-avdelningens ingenjörer deltaga i behandlingen av vissa mål vid

B-avdelningen. Detta kan givetvis vara önskvärt bl. a. beträffande redan anhängiga mål, som vid B-avdelningens inrättande överlämnas till denna och å vilka de nuvarande vattenrättsingenjörerna dessförinnan nedlagt något mera avsevärt arbete. Om A-avdelningens ingenjörer sålunda tagas i anspråk för arbete vid B-avdelningen, kan det för arbetsbördans utjämning vara lämpligt, att skyldigheten att deltaga i behandlingen av vissa mål vid A-avdelningen överflyttas på de vid B-avdelningen normalt tjänstgörande ingenjörerna. Även ett utbyte av sekreterare mellan A- och B-avdelningarna kan i vissa fall tänkas vara lämpligt. Att praktiskt ordna nu berörda frågor synes icke behöva bereda större svårigheter.

Det är önskvärt, att de vid B-avdelningen sysselsatta befattningshavarna äro bosatta å samma ort. På denna ort bör avdelningen även ha tillräckliga lokaler till sitt förfogande. Såsom förläggningsort torde endast Umeå eller Stockholm kunna ifrågakomma. En förläggning till Umeå skulle innebära flera påtagliga fördelar, främst med hänsyn till att överläggningar med den ordinarie vattenrättsdomaren om nya måls hänförande till den ena eller andra avdelningen med mera skulle underlättas samt till det utbyte av ingenjörer mellan avdelningarna, som i viss utsträckning säkerligen blir nödvändigt. Vidare skulle det otvivelaktigt vara av värde för B-avdelningens befattningshavare att ha obehindrad tillgång till den ordinarie domstolens arkiv, där vattenbok med mera förvaras. Slutligen är det uppenbart, att de spörsmål beträffande inkommande handlingars diarieföring med mera, som uppkomma genom domstolens uppdelning på två avdelningar, bliva lättare att lösa, om B-avdelningen förlägges till den ordinarie domstolens kansliort än om den får en annan förläggning. Emellertid är det att märka, att den nye ordinarie agrikulturtekniske ingenjören, som skall tjänstgöra i flertalet av B-avdelningens mål, enligt utredningsmannens förslag skall ha sin stationsort i Stockholm. Detta är säkerligen också lämpligt, enär han även — till en början kanske i mindre utsträckning men sedan B-avdelningens verksamhet upphört sannolikt huvudsakligen — kommer att tjänstgöra vid en eller flera av de tre sydliga vattendomstolarna. Förlägges nu B-avdelningen i övrigt till Umeå, kommer samarbetet med denne ingenjör att i viss mån försvåras. Såsom skäl mot en förläggning till Umeå bör dock alltför stor vikt kanske icke tilläggas denna omständighet, ty att en vattenrättsingenjör delvis har sin tjänstgöring förlagd till vattendomstol, som har kansli på annan ort än hans stationsort, har ju hittills varit ett normalt förhållande, och de därav följande besvärligheterna ha icke varit värre än att de kunnat övervinnas. Den allvarligaste uppmärksamhet förtjänar däremot i detta sammanhang frågan, hur man till byggnadsteknisk ingenjör vid B-avdelningen skall kunna förvärva en verkligt kvalificerad kraft. Här står man, såvitt jag förstår, vid själva kärnpunkten i problemet om förstärkning av arbetskrafterna vid Norrbygdens vattendomstol. Med de avlöningsförmåner, som kunna tänkas bliva bestämda för ifrågavarande befattning, är det föga sannolikt, att någon ingenjör med de erforderliga kvalifikationerna vill åtaga sig att uppehålla densamma, om han därvid måste förbinda sig att för exempelvis tre år bosätta sig i Umeå. Förlägges B-avdelningen till Stockholm, torde utsikterna i detta hänseende vara betydligt bättre. Främst av denna anledning håller jag före, att avdelningens förläggning till Stockholm representrar den lämpligaste lösningen. — — — I detta sammanhang bör man också beakta den bostadsbrist som för närvarande råder i Umeå. Även om några års bosättning där icke i och för sig skulle verka avskräckande på personer, vilka kunde ifrågakomma för förordnande såsom vattenrättsdomare och byggnadsteknisk ingenjör vid B-avdelningen, skulle det säkerligen bliva svårt för dem

att komma över lämpliga bostäder i staden. Samma synpunkt gör sig för övrigt gällande i fråga om tjänstelokalerna. Sannolikt finns det nämligen i Stockholm större möjligheter än i Umeå att anskaffa lämpliga lokaler för B-avdelningen. Att denna skulle kunna inhyas i de nuvarande kanslilokaler i Umeå måste anses uteslutet, då dessa lokaler redan nu äro otillräckliga.

Med anledning av hovrättsassessorn Ribens förslag har *vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol* framhållit, att det enligt hans mening vore lämpligast för arbetet vid vattendomstolen, att all personal vid domstolen vore bosatt å samma ort. Han har härom yttrat följande.

Enär domstolens huvudavdelning är förlagd i Umeå bör alltså helst även den extra arbetskraften bo i Umeå. I flertalet av de mål som hitintills anförtrots hovrättsassessorn Riben bör endera av de i Umeå stationerade vattenrättsingenjörerna eller båda fortfarande tjänstgöra, och den förstärkning av ingenjörernas arbetskraft som nu är i fråga behöver till stor del utnyttjas av vattenrättssekreteraren, som bor i Umeå. Att genomföra en uppdelning av arbetet mellan olika avdelningar av domstolen efter geografiska gränser är givetvis önskvärt men härutinnan möta betydande svårigheter med hänsyn till storleken av balansen från äldre år och angelägenheten av att nu på en gång avarbeta denna balans och behandla brådskande nya mål. Om domstolens hela arbetskraft är samlad på ett ställe kan arbetskraften tillvaratagas mera rationellt än om den splittras. Sjöregleringar i den utomordentligt stora omfattning, som under senare år igångsatts i Norrland, innefatta något väsentligt nytt. Det är av stor betydelse för rättsskipningen att en nyupprättad avdelning inom vattendomstolen får tillfälle att tillgodogöra sig de erfarenheter som redan vunnits om verkningarna av sådana regleringar och om behandlingen av regleringsmålen. För detta ändamål erforderlig kontakt i arbetet kan knappast upprätthållas om en ny avdelning av domstolen arbetar å annan ort än domstolens huvudavdelning.

Vattenfallsstyrelsen har framhållit att det, under förutsättning att en ny vattendomstol icke ansåges böra inrättas, syntes nödvändigt att på längre sikt än helt tillfälligt genomföra en omorganisation av Norrbygdens vattendomstol. Detta kunde lämpligen ske genom inrättande på extra stat av en andra avdelning av domstolen. Vattenfallsstyrelsen har ansett det nödvändigt, att en andra avdelning av domstolen inrättades under åtminstone fem år framåt. En sådan avdelning borde enligt vattenfallsstyrelsens mening för att kunna arbeta effektivt icke blott ha egen domare och sekreterare utan jämväl utrustas med egna ingenjörer. Uppdelningen av arbetet mellan de båda avdelningarna borde ske av Kungl. Maj:t eller av vattenöverdomstolen. Beträffande förstärkningen i övrigt av vattendomstolarnas personal har vattenfallsstyrelsen framhållit önskvärdheten av att lämpligt avvägda anslag ställdes till förfogande att komma till användning vid avarbetande av balansen. De anslag som hittills funnits tillgängliga hade varit alltför knappa. Det vore nödvändigt med tillfällig hjälp för ingenjörsarbetet inom domstolarna och för arbetet på kansliet, vilket även gällde skivarbetet. Vattenfallsstyrelsen har såsom exempel framhållit att protokollet från ett större sammanträde inom Norrbygdens vattendomstol, vilket hållits i slutet av mars 1944, ännu i november samma år icke hunnit utskrivas av brist på arbets-

krafter, trots att vattenfallsstyrelsen ställt stenografhjälp till förfogande för uppptecknande av yttrandena inför domstolen.

Svenska vattenkraftföreningen har yttrat bl. a. följande.

Skulle en helt självständig femte domstol icke nu upprättas, bör arbetet inom Norrbygdens vattendomstol uppdelas på sådant sätt, att en femte domstol framdeles kan inrättas med minsta möjliga ingrepp och störningar i då rådande arbetsförhållanden. För att ernå detta bör arbetet redan nu uppdelas geografiskt i två lämpliga områden vilket bör kunna ske utan större svårigheter. Enligt föreningens uppfattning bör nämligen under alla omständigheter såväl den vattenbyggnadstekniska som den agrikulturtekniska ingenjörsbefattningen dubblas inom Norrbygdens vattendomstol och den föreslagna biträdande domaren fungera som ordförande inom det ena delområdet. Den geografiska uppdelningen behövde icke alltid strikt följas utan kunde jämkas på lämpligt sätt.

Oberoende av vilken form som väljes för vattendomstolarnas organisation, föreligger ett starkt önskemål att snabbare än hittills kunna få vattenmålen avgjorda vid Norrbygdens vattendomstol. Detta förhållande har vid flerfaldiga tillfällen påpekats från olika håll, bland annat från vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol. De åtgärder som nu föreslås i utredningen måste därför i beaktande av den utveckling på vattenkraftområdet som kan förväntas i Norrland enligt föreningens uppfattning betraktas som otillräckliga. En ytterligare förstärkning av arbetskrafterna vid vattendomstolarna blir därför enligt föreningens uppfattning nödvändig.

Beträffande *Västerbygdens vattendomstol* har *vattenrättsdomaren* därstädes angivit behovet av extra arbetskraft för budgetåret 1945/46 till en biträdande vattenrättsdomare under hela budgetåret, en biträdande vattenrättssekreterare under hela budgetåret samt en extra vattenrättsingenjör under omkring 120 dagar. Under förutsättning att vattendomstolen erhöle ett tredje heltidsanställt biträde, komme medelsbehovet för extra skriv- och rithjälp att uppgå till 350 kronor och — därest förstärkning av arbetskrafterna med biträdande vattenrättsdomare, biträdande vattenrättssekreterare och extra vattenrättsingenjör genomfördes — ytterligare 1 400 kronor.

Vattenöverdomstolen har uttalat, att behov av biträdande vattenrättsdomare och biträdande vattenrättssekreterare samt extra vattenrättsingenjör vid *Västerbygdens vattendomstol* — med hänsyn till att de vid denna vattendomstol anhängiga målen till stor del syntes vara vidlyftiga — föreläge troligtvis icke blott för budgetåret 1945/46 utan även för därpå följande budgetår.

Svenska vattenkraftföreningen har ansett, att ett tillfälligt anställande av biträdande vattenrättsdomare eller biträdande vattenrättssekreterare vid *Västerbygdens vattendomstol* är ofrånkomligt.

I fråga om *kansliorten för Västerbygdens vattendomstol* har *vattenrättsdomaren vid denna domstol* i sitt yttrande över utredningsmannens förslag anfört följande.

Det är tydligt, att stora svårigheter föreligga, då det gäller att vid behov erhålla hjälp av tillfälliga arbetskrafter i Vänersborg. Vidare äro kommunikationerna härifrån åt flera håll inom vattendomstolens jurisdiktionsområde dåliga och obehövliga. Något bärande skäl för att vattendomstolen skall för framtiden kvarbliva i Vänersborg synes mig icke föreligga. Göteborg såsom

kansliort är ur alla synpunkter lämpligare: goda kommunikationer, bättre tillgång till lämpliga tillfälliga arbetskrafter — i vilket avseende jag beträffande ingenjörifrågan särskilt tänker på möjligheten att erhålla hjälp av lärarekrafter vid Chalmers tekniska högskola eller ingenjörer i Göteborgs stads tjänst — efter den nya hovrättens inrättande i Göteborg lättillgängligt juridiskt bibliotek, vattendomstolens kansli lättare tillgängligt för advokater och konsulterande ingenjörer, som arbeta med vattenmål, och i icke ringa utsträckning bättre kommunikation med dessa m. m. Att nämnda förhållanden betyda en hel del för underlättande av arbetet vid domstolen torde icke kunna förnekas. Lämpligt vore ju om vattendomstolen kunde beredas lokaler i den planerade hovrättsbyggnaden i Göteborg.

Jämväl *vattenöverdomstolen* har ansett att med hänsyn till de dåliga kommunikationerna till och från Vänersborg från olika delar av domstolens doms-område denna stad vore mindre lämplig som kansliort. Vattenöverdomstolen har vidare anfört följande.

Det skäl för kansliets bibehållande i Vänersborg, som torde ha tillmätts avgörande betydelse, nämligen att staden icke borde berövas avsevärt skatteunderlag genom befattningshavarnas flyttning till annan ort, torde numera icke vara bärkraftigt. Vattenöverdomstolen vill särskilt understryka vad utredningsmannen framhållit om de mycket stora svårigheterna att i mindre orter, såsom Vänersborg, mera tillfälligtvis erhålla biträde av kompetenta vattenbyggnadstekniska ingenjörer. Då nu en hovrätt skall få sitt säte i Göteborg, erbjuda sig också där särskilt goda möjligheter att på bästa sätt rekrytera sekreterar- och amanuensjänsterna.

Länsstyrelsen i Värmlands län har vidhållit sin tidigare uttalade uppfattning, att Karlstad bör vara förläggningssort för Västerbygdens vattendomstol.

I den från *västra avdelningen av Sveriges advokatsamfund* inkomna framställningen — vilken med tillstyrkan överlämnats av styrelsen för samfundet — har erinrats, att avdelningen i särskilda skrivelser till Kungl. Maj:t den 16 april och den 4 september 1937 samt till länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län den 3 november 1937 i samband med prövning av frågan om Västerbygdens vattendomstols kansliort på anförda skäl livligt förordat förläggning av vattendomstolen till Göteborg. Under återopande av att den där-efter följande utvecklingen bekräftat riktigheten av vad som då från avdelningens sida andragits har avdelningen ånyo hemställt, att vattendomstolen måtte förläggas till Göteborg. Avdelningen har i den nu ingivna framställningen särskilt understrukt den rättssökande allmänhetens intresse i frågan. Härom har avdelningen anfört följande.

Det faller av sig självt, att sakägare i vattenmål av någon betydenhet måste anlita såväl juridiskt som tekniskt biträde. Dessa mål äro också ur såväl rättslig som teknisk synpunkt av så säregen natur, att endast den advokat eller ingenjör, som tagit dem till specialitet, kan på ett tillfredsställande sätt och med ekonomiskt utbyte fylla sin uppgift som sakägars biträde. Målens förberedelse och fortsatta utredning från parternas sida kräver också självfallet ett intimt samarbete mellan advokaten och ingenjören. Detta har också medfört, att endast ett litet antal advokater och ingenjörer syssla med vattenmål och att de nästan undantagslöst måst förlägga sin verksamhet till större städer. I mål vid Västerbygdens vattendomstol ha sålunda under senare år anlåtats i stort sett fyra advokater från Stockholm, en från Karlstad i mål

från Värmland, en från Örebro i mål från Örebro län, vilka varit fåtaliga, en från Göteborg och en från Jönköping. Av ingenjörer ha tre eller möjligen fyra från Göteborg och en från Växjö i större utsträckning anlåtats. I ungefär hälften av alla mål ha parterna biträts av advokat och ingenjör från Göteborg. I Vänersborg eller kringliggande städer ha varken advokater eller ingenjörer funnit tillräcklig praktik för att kunna ägna sig åt vattenmål.

Det är uppenbart, att det för målens säkra, snabba och billiga utredning och bedömning är av utomordentlig vikt, att parterna och än mer deras biträden ha lätt tillgång till domstolens kansli och möjlighet till personliga konferenser med domstolens jurister och ingenjörer. Redan det förhållandet, att parternas biträden i görligaste mån kunna på sin boningsort taga del av akten i målet och i ofta förekommande fall även äldre akter förvarade i kansliet, är icke minst ur kostnadssynpunkt av stort värde, och betydelsen av personliga konferenser för utredning och avgörande av omfattande och invecklade frågor ligger i öppen dag. Så länge domstolen är förlagd till Vänersborg kan sådan omedelbar samverkan mellan domstolen och parterna endast i undantagsfall förekomma. För parterna är det självklart en stor lättnad att ha tillgång till advokat och konsulterande ingenjör å kansliorten.

Enligt avdelningens mening saknade Vänersborg helt och hållet förutsättningar såsom förläggningssort för vattendomstolen, medan alla omständigheter, som skäligen borde beaktas vid frågans bedömning, pekade på Göteborg såsom lämpligaste kansliort. Avdelningen har vidare framhållit, att frågan knappast hade något eget intresse för advokaterna, då dessa givetvis måste kräva betalning för den ökning i arbete och kostnad, som vattendomstolens olämpliga förläggning medförde, utan att det vore för den rättssökande allmänheten — som eljest skulle sakna förespråkare — som avdelningen förde talan i ärendet.

Vid avdelningens framställning ha fogats uppgift från vattenrättsdomaren vid Västerbygdens vattendomstol angående biträden åt part vid handläggning inför domstolen av vissa mål ävensom uttalanden från vissa advokater och konsulterande ingenjörer.

Departementschefen.

När vattendomstolarna år 1918 inrättades, erhöll organisationen i vissa avseenden en provisorisk karaktär. Sålunda tillsattes vattenrättsdomarbefattningarna allenast på förordnande, varjämte vattenrättsingenjörstjänsterna anordnades såsom bisysslor vid sidan av ordinarie statlig anställning. År 1932 erhöll organisationen en fastare utformning. Vattendomstolarnas antal, som tidigare varit fem, fastställdes därvid till fyra, varjämte vattenrättsdomar- och vattenrättsingenjörsbefattningarna blevo ordinarie. Organisationens har därefter i stort sett bibehållits oförändrad.

Efter hand har vattendomstolarnas arbetsbörda stigit väsentligt. Av utredningen framgår, att sammanlagda antalet till vattendomstolarna inkomna, icke avskrivna mål under perioden 1933—1943 i förhållande till perioden 1920—1930 ökat med icke mindre än omkring 66 procent, samtidigt som vattendomstolarnas antal reducerats från fem till fyra. På senaste tid ha förhållandena medfört ett forcerat utbyggande av våra vattenkrafttillgångar,

särskilt i de nordliga delarna av landet, i samband varmed omfattande åtgärder vidtagits för att så långt möjligt utnyttja tillgängliga vattenmagasin genom vattenregleringar. Härtill kommer, att vattendomstolarna genom olika lagstiftningsåtgärder i fråga om grundvatten och avloppsvatten erhållit nya arbetsuppgifter.

Den inträdda ökningen av arbetsbördan har redan tidigare nödvändiggjort åtgärder för förstärkning av vattendomstolarnas personal. De tillfälliga åtgärder som hittills i detta hänseende vidtagits ha emellertid icke visat sig tillfyllest. Av de i samband med utredningen lämnade statistiska uppgifterna framgår sålunda, att antalet balanserade mål vid 1943 års utgång utgjorde 557, därav 140 för Norrbygdens, 186 för Österbygdens, 90 för Söderbygdens och 141 för Västerbygdens vattendomstol. Enligt uppgifter som inhämtats från vattendomstolarna hade balansen vid 1944 års utgång stigit till 610 mål, därav 172 för Norrbygdens, 188 för Österbygdens, 103 för Söderbygdens och 147 för Västerbygdens vattendomstol. Den redan vid 1943 års utgång betydande arbetsbalansen vid vattendomstolarna har sålunda icke under det senast förflutna kalenderåret kunnat nedbringas utan tvärtom stegrats. Med hänsyn till de stora ekonomiska värdena i många vattenmål är det av vikt, att behandlingen av målen icke fördröjes. Jag vill även särskilt nämna, att vid s. k. tillfälliga vattenregleringar uppkommande ersättningsfrågor i stor omfattning ställts på framtiden, varigenom en eftersläpning uppkommit som måste avhjälpas. Det är därför oundgängligen nödvändigt att omedelbart genomföra en förstärkning av vattendomstolsorganisationen, som på ett effektivare sätt än hittills vidtagna åtgärder sätter vattendomstolarna i stånd att bemästra det uppkomna läget.

Härvid är först att taga ställning till frågan, huruvida och i vad mån denna förstärkning bör erhålla en provisorisk eller mera stadigvarande karaktär. Jag vill härutinnan ansluta mig till utredningsmannens uttalande, att då fråga är om domstolar och deras verksamhet, förhållandena såvitt möjligt böra ordnas på sådant sätt, att målen komma att avgöras av ordinarie domare. I den mån ökningen av arbetsbördan kan antagas bli permanent böra fördenskull arbetskrafterna, om icke avgörande hinder möta, ökas genom inrättande av ordinarie befattningar.

Det torde icke vara föremål för tvekan, att vattendomstolarnas arbetsbörda kommer att stadigt öka i anledning av nyssnämnda lagstiftningsåtgärder i fråga om grundvatten och avloppsvatten. Någon väsentlig stegring har visserligen ännu icke uppkommit på denna grund, men så kan antagas bli fallet allteftersom kännedomen om de nya lagstiftningsåtgärderna och deras innebörd blir mera allmän samt mera normala förhållanden åter inträda. På sätt utredningsmannen framhållit är det vidare tänkbart, att jämväl torrläggningsföretagens antal kan komma att öka. Svårare är att bedöma, i vad mån den pågående livliga nybyggnadsverksamheten för utnyttjande av våra vattenkrafttillgångar kommer att fortsätta. Såsom framgår av handlingarna i ärendet, föreligger ett synnerligen omfattande utbyggnadsprogram på detta område för de närmaste tio åren. I vad mån detta program kommer att bli

genomfört i full utsträckning undandraget sig ett säkert bedömande. Frågan härom är beroende av den allmänna ekonomiska och i viss mån även den tekniska utvecklingen, vilken icke med säkerhet kan överblickas för längre tid framåt. I överensstämmelse med den uppfattning, som kommit till uttryck såväl i utredningsmannens uttalanden som i de avgivna remissyttrandena, håller jag emellertid före, att den med hänsyn till vattenbyggnadsverksamheten uppkomna ökningen i vattendomstolarnas arbetsbörda till en betydande del kommer att bli bestående för lång tid framåt och att byggnadsverksamheten i allt fall kommer att vara väsentligt livligare än under decenniet närmast före stormaktskrigets utbrott.

Jag anser på grund av nu anförda omständigheter, att den oundgängliga förstärkningen av vattendomstolarnas arbetskrafter bör i viss utsträckning ske genom åtgärder av stadigvarande natur. Av den lämnade redogörelsen framgår, att vattenfallsstyrelsen och svenska vattenkraftföreningen med hänsyn till det utomordentligt stora arbetsprogram som förestode i Norrland förordade att en ny vattendomstol med eget jurisdiktionsområde inrättas. En så genomgripande förändring av vattendomstolsorganisationen är jag dock icke beredd att nu föreslå. Det är icke möjligt att nu med säkerhet bedöma, huruvida en sådan åtgärd skulle i längden innebära den bästa lösningen, och med hänsyn till det aktuella läget skulle det vara förenat med vissa praktiska olägenheter att genomföra en nyindelning av jurisdiktionsområdena. Norrbygdens vattendomstol har sålunda redan under handläggning ett stort antal från området för den ifrågasatta nya vattendomstolen härrörande vidlyftiga mål, vilka den förra vattendomstolen uppenbarligen bör slutföra. Jag har på grund av det anförda i likhet med utredningsmannen kommit till den uppfattningen att förstärkningen av vattendomstolarnas personal bör ske med utgångspunkt från den nuvarande organisationen.

Vad först angår den juridiskt utbildade personalen har utredningsmannen i fråga om vattenrättssekreterarbefattningarna till en början uttalat det önskemålet, att med hänsyn till arbetsuppgifterna i regel endast assessor i hovrätt eller person som innehade motsvarande kompetens borde förordnas till vattenrättssekreterare. I övrigt har han icke föreslagit någon ändring beträffande dessa befattningar. Vattenrättsdomaren vid Västerbygdens vattendomstol har däremot ifrågasatt, att vattenrättssekreterarbefattningarna skulle göras till ordinarie eller mera stadigvarande extra ordinarie tjänster. Däremot borde enligt denne vattenrättsdomares uppfattning amanuensbefattningen — eventuellt omäändrad till notarie- eller annan befattning — uppehållas på förordnande för vissa år av fiskaler i hovrätten, varigenom cirkulationen i förhållande till hovrätten ändock skulle bibehållas. Samme vattenrättsdomare har uttalat, att i varje fall vattenrättssekreterarbefattningen vid Västerbygdens vattendomstol — vilken befattning för närvarande uppehålls av en person som icke innehar hovrättstjänst — borde placeras i den för assessorer i hovrätt gällande lönegraden eller alltså Eo 29. Med anledning av vad sålunda förekommit vill jag erinra om vad jag an-

förde i samband med anslagsäskanden till vattendomstolarna vid 1943 års riksdag (prop. nr 198 s. 60). Jag framhöll då, att vattenrättssekreterartjänsterna i regel, i likhet med sekreterarbefattningarna i domsagorna, vore genomgångsposter för jurister i domstolskarriären; med hänsyn till att fiskal i lika hög grad som assessor vore behörig till vattenrättssekreterartjänst mötte emellertid svårigheter att genomföra en lönereglering för vattenrättssekreterarna efter de grunder som tillämpades beträffande hovrätternas och domsagornas personal. Det är enligt min mening ett otillfredsställande förhållande, att en dylik lönereglering för dessa befattningar icke kunnat genomföras. Jag är emellertid icke för närvarande beredd att framlägga något positivt förslag härutinnan, utan frågan synes böra göras till föremål för ytterligare överväganden.

Beträffande härefter vattenrättsamanuensjtjänsterna har utredningsmannen föreslagit, att dessa skulle utbytas mot ordinarie notariebefattningar. Detta förslag kan jag icke biträda. Visserligen föreligga med det nuvarande systemet svårigheter att rekrytera amanuensjtjänsterna, men såsom vattenöverdomstolen framhållit torde det icke vara lämpligt att inrätta ordinarie tjänster av denna art, vilka i regel icke kunna väntas leda till befordran vare sig vid vattendomstolarna eller på annat håll. Det lär ej heller vara genomförbart att såsom vattenrättsdomaren vid Västerbygdens vattendomstol förordad låta amanuensbefattningarna på viss tid uppehållas av fiskaler i hovrätt. Ehuru den nuvarande ordningen i fråga om dessa tjänster ej är fullt tillfredsställande, torde den därför tills vidare böra bibehållas.

Utredningsmannens förslag beträffande inrättande av nya vattenrättsingenjörsbefattningar finner jag väl avvägt. Det synes fullt motiverat, att den för närvarande på extra ordinarie stat uppförda vattenbyggnadstekniska vattenrättsingenjörstjänsten vid Österbygdens, Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar nu ersättes med en ordinarie befattning och att en ny ordinarie befattning såsom agrikulturteknisk vattenrättsingenjör inrättas. Härigenom kommer det att vid vattendomstolarna finnas sammanlagt fyra ordinarie befattningar såsom vattenbyggnadsteknisk ingenjör och fyra såsom agrikulturteknisk ingenjör. Med den ökade arbetsbelastningen är det av stor betydelse, att varje vattendomstol normalt kan äga tillgång till en vattenrättsingenjör av vardera slaget. För detta ändamål böra de två föreslagna nya befattningarna förläggas till Stockholm. Jag anser mig vidare böra förorda utredningsmannens förslag, att vattenrättsingenjörerna hädanefter skola anställas vid samtliga vattendomstolar gemensamt, därvid dock lämpligen bör angivas vid vilken domstol tjänstgöringen företrädesvis skall vara förlagd. Såsom utredningsmannen påpekat, bör det finnas möjlighet att vid behov på ett smidigt sätt överföra arbetskraft från en vattendomstol till en annan. Någon fara att denna anställningsform skulle försvåra rekryteringen torde icke föreligga, då avsikten är, att varje vattenrättsingenjör normalt skall ha sin tjänstgöring huvudsakligen förlagd till en bestämd vattendomstol. Det kan knappast förväntas, att vattenrättsingenjörernas arbetskraft kommer att utnyttjas vid olika vattendomstolar på sådant sätt att det för planering av tjänstgöringen

är erforderligt med årliga gemensamma sammanträden av vattenrättsdomarna. Dylika sammanträden ha emellertid, såsom i några yttranden framhållits, sitt värde från andra synpunkter, främst för utbyte av erfarenheter och vinnande av enhetlig rättstillämpning, och möjlighet att anordna sådana sammanträden synes därför böra förefinnas.

Frågan om vattenrättsingenjörernas löneställning bör, såsom framhållits av statskontoret och lönenämnden, bli föremål för statsmakternas prövning i samband med ståndpunktstagande till det av 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga avgivna betänkandet rörande byråchefs- och rådstjänster m. m. Anledning att nu utbryta frågan om vattenrättsingenjörernas löneställning till särskild behandling torde ej föreligga. Jag finner ej heller skäl att föreslå ändrade bestämmelser i fråga om antalet för rätt till pension erforderliga tjänstår. Såsom påpekats i ett yttrande äger Kungl. Maj:t enligt 17 § 3 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet befogenhet bestämma, att tid varunder vattenrättsingenjör fullgjort arbete eller uppdrag utom statens tjänst må tillgodoräknas för åtnjutande av pension.

Utredningsmannen har räknat med, att för framtiden även under normala förhållanden kommer att föreligga behov av särskild förstärkning av de juridiska arbetskrafterna och ingenjörskrafterna. I detta hänseende har utredningsmannen föreslagit, att medel årligen skulle anvisas i sådan utsträckning, att möjlighet föreläge att under budgetåret ha biträdande vattenrättssekreterare anställda under sammanlagt tjugufyra månader, eller alltså i medeltal sex månader vid varje vattendomstol; vidare borde årligen anvisas förslagsvis 8 000 kronor för anställande av extra vattenrättsingenjör eller ingenjör med lägre kvalifikationer.

Otvivelaktigt kommer även framdeles att föreligga behov av särskild förstärkning av arbetskrafterna. Emellertid synes det icke lämpligt att på förhand för någon längre tid fastställa en viss ram för medelsanvisningen till dylika förstärkningar, utan medelsanvisningen torde böra för varje budgetår anpassas efter det aktuella behovet. Lämpligheten av utredningsmannens förslag om anställande av en extra ingenjör med lägre kvalifikationer synes kunna ifrågasättas.

Beträffande den icke rättsbildade biträdespersonalen innebär utredningsmannens förslag inrättande vid var och en av vattendomstolarna av en biträdestjänst i lönegrad A 9 eller A 7 — alternativt i lönegrad A 9 vid två av vattendomstolarna och i lönegrad A 7 vid de båda övriga — samt en biträdestjänst i lönegrad A 4. Härutöver har vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol föreslagit inrättande vid denna vattendomstol av en kanslibiträdestjänst i lönegrad A 7, en kontorsbiträdestjänst i lönegrad Eo 4 och en skrivbiträdestjänst i lönegrad Ex 2. Vattenrättsdomaren vid Västerbygdens vattendomstol har hemställt om anställande vid vattendomstolen av ytterligare ett kontorsbiträde på extra ordinarie stat.

Det måste anses synnerligen angeläget, att vattendomstolarna äga tillgång till biträdespersonal med sådana kvalifikationer, att kansligöromål som ej kräva juridisk utbildning i största möjliga utsträckning avlastas från vat-

tenrättssekreteraren och vattenrättsamanuensen. Med hänsyn till omfattningen av kansligöromålen vid Norrbygdens och Västerbygdens vattendomstolar bör vid envar av dessa vattendomstolar inrättas en kontoristtjänst i lönegrad A 9. Innehavaren av denna befattning bör vara skyldig att på eget ansvar handha medelsförvaltning och räkenskapsföring. Vad beträffar Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar, där kansligöromålen äro något mindre omfattande, bör motsvarande befattning anordnas såsom kanslibiträdestjänst i lönegrad A 7. Härutöver bör vid samtliga vattendomstolar — då stadigvarande behov av minst två biträden vid varje vattendomstol föreligger — den nuvarande extra ordinarie kontorsbiträdesbefattningen ombildas till en ordinarie tjänst i lönegrad A 4. Det bör ankomma på vattenöverdomstolen att efter förslag av vederbörande vattenrättsdomare bestämma, i vilken utsträckning biträdespersonal skall, utöver vad nyss anförts beträffande kontorist, under eget ansvar fullgöra på vattenrättssekreteraren ankommande göromål. De nyinrättade befattningarna torde böra ledigförklaras i vanlig ordning. I den mån kontorist- eller kanslibiträdestjänst besättes med det förut vid vederbörande vattendomstol anställda ordinarie kontorsbiträdet, bör i fråga om löneklassplacering för den sålunda befordrade befattningshavaren tillämpas härom eljest gällande bestämmelser.

Till övriga yrkanden i fråga om biträdespersonalen får jag återkomma i det följande.

Jag övergår härefter till frågan, i vilken utsträckning vid de olika vattendomstolorna för närvarande föreligger behov av tillfällig förstärkning av personalen. Arbetsbalansen är som förut nämnts mycket betydande vid Norrbygdens, Österbygdens och Västerbygdens vattendomstolar. Det torde med hänsyn till den begränsade tillgången på skolad arbetskraft knappast vara möjligt att under det närmaste budgetåret genomföra sådana åtgärder att tillfredsställande förhållanden omedelbart uppnås på alla håll. I viss utsiräkning lärer det sålunda vara oundvikligt att alltjämt nöja sig med sådana förstärkningar som göra det möjligt att avarbeta de mest trängande arbetsuppgifterna. Sådana mera begränsade åtgärder torde böra vidtagas beträffande Österbygdens och Västerbygdens vattendomstolar liksom vid Söderbygdens vattendomstol, som väl har mindre arbetsbalans än de övriga men dock har behov av förstärkning. I fråga om Norrbygdens vattendomstol är det däremot av flera skäl ofrånkomligt att genomföra en anordning som kan snabbt undanröja de nu hopade svårigheterna och säkerställa arbetets jämna gång framdeles.

Enligt vad som blivit upplyst äro många stora och tyngande mål angående vattenkraftanläggningar och regleringsföretag anhängiga vid Norrbygdens vattendomstol, och en stor mängd lika betydelsefulla mål väntas komma att anhängiggöras inom den närmaste tiden. Arbetet har hittills icke kunnat fördelas efter rationella grunder mellan ordinarie vattenrättsdomaren, biträdande vattenrättsdomaren och vattenrättssekreteraren, vilka — jämte f. d. vattenrättsdomaren Quennerstedt i fråga om Storsjöns reglering — i olika mål fungera såsom ordförande i vattendomstolen, utan de mest trängande

uppgifterna ha undan för undan lagts på den av dem som för tillfället haft möjlighet att inom rimlig tid gripa sig an därmed, dock att vattenrättsdomaren sökt förbehålla sig större vattenregleringsmål och åt vattenrättssekreteraren anförtrotts huvudsakligen mindre krävande mål. Följden härav har blivit, att de olika ordförandena handlägga mål från samma nederbördsområden. Detta har icke kunnat undgå att skapa svårigheter som ytterligare ökat den växande arbetsbördan, och det är enligt min mening uppenbart att detta tillvägagångssätt icke kan få fortsätta. En lämpligare ordning vinnes, om arbetet kan fördelas efter vattendragen, d. v. s. efter den princip som ligger till grund för bestämmandet av vattendomstolarnas jurisdiktionsområden.

Av lämnade uppgifter framgår, att arbetets tyngdpunkt åtskilliga år varit förlagd till Indalsälven. Huvuddelen av detta arbete omhänderhaves av den ordinarie vattenrättsdomaren. På allra senaste tid har emellertid ett omfattande utbyggnadsprogram aktualiserats även för Ångermanälven. Av denna arbetsuppgift har den ordinarie vattenrättsdomaren ännu icke blivit i nämnvärd mån upptagen. Det föreligger fördenskull en möjlighet att nu överlåta densamma på en extra vattenrättsdomare. Övergången till en sådan ordning är förenad med vissa tillfälliga svårigheter, men dessa väga mindre tungt i jämförelse med värdet av att i fråga om Ångermanälvens nederbördsområde säkerställa en rationell arbetsordning för erforderlig tid framåt. Åtminstone till en början torde Ångermanälvens nederbördsområde icke komma att ensamt ge full sysselsättning åt en särskild domare och denne bör därför åläggas att handlägga mål även från annan del av Norrbygdens jurisdiktionsområde. Denna fråga bör bli föremål för närmare överväganden innan arbetsfördelningen slutligen bestämmes.

För att den nu förordade ordningen skall vara till avsedd nytta erfordras även, att den extra vattenrättsdomaren har till sitt förfogande särskilda vattenrättsingenjörer. Arbetsbördan vid Norrbygdens vattendomstol är utan tvekan så stor att den under flera år framåt ger full sysselsättning åt minst fyra ingenjörer. Två extra vattenrättsingenjörer torde alltså böra anställas för ändamålet. Dessutom erfordras att jämväl en extra vattenrättssekreterare ställes till den extra vattenrättsdomarens förfogande. Jag vill framhålla, att kostnaderna för den föreslagna avdelningen äro mycket ringa i jämförelse med de utomordentligt stora ekonomiska värden som vattenbyggnadsföretagen representera. Även jämförelsevis kortvariga dröjsmål med dessas genomförande medföra högst betydande ekonomiska förluster, och det är därför nödvändigt att såvitt möjligt söka förekomma att brist på arbetskraft vid vattendomstolarna vållar försening härutinnan. Ett annat viktigt skäl är, att vattenbyggnadsföretag kunna såsom lämpliga investeringsobjekt behöva snabbt sättas i gång för motverkande eller hävande av arbetslöshet.

Då befattningarna såsom extra vattenrättsdomare och extra vattenrättsingenjörer vid vattendomstolen måste bestå flera år, torde de böra kungöras till ansökan lediga. I detta sammanhang bör uppmärksammas, att om befattningen såsom extra vattenrättsdomare därvid kommer att besättas med

annan än den som nu fungerar såsom biträdande vattenrättsdomare, det är synnerligen önskvärt, att den sistnämnde får tillfälle att föra till slut åtminstone flertalet av de mål med vilka han redan tagit befattning.

Den nya avdelningen bör såvitt möjligt träda i funktion senast den 1 juni i år för att den skall kunna utnyttja sommarmånaderna för erforderliga syner.

Med hänsyn till att vattenrättssekreteraren vid Norrbygdens vattendomstol i stor utsträckning måste tagas i anspråk för dömande verksamhet, bör till denna domstols förfogande jämväl ställas en biträdande vattenrättssekreterare. Vidare böra i fråga om denna vattendomstol medel finnas tillgängliga för att säkerställa tillgången på juridiskt biträde vid handläggningen av det vidlyftiga målet om Storsjöns reglering och för avhjälpan av balans beträffande vattenbokens förändring. Vilka slags arbetskrafter som skola anlitas härför, kan icke nu lämpligen fastställas. Medel för dessa båda ändamål torde emellertid böra beräknas med belopp motsvarande kostnaden för en extra vattenrättssekreterare.

Även vid Österbygdens och Västerbygdens vattendomstolar är, som jag förut antytt, arbetsbalansen oroväckande. Åtminstone vid Västerbygdens vattendomstol torde biträdande vattenrättsdomare böra anställas för hela nästa budgetår. Dessutom erfordras vid sistnämnda domstol förstärkning med en extra vattenrättssekreterare under hela budgetåret och en extra vattenbyggnadsteknisk vattenrättsingenjör under fyra månader. I fråga om Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar torde tillfällig förstärkning av de juridiska arbetskrafterna böra äga rum i den mån skolad arbetskraft finnes att tillgå. Jag anser mig böra räkna med att för detta ändamål ytterligare en biträdande vattenrättsdomare och en biträdande vattenrättssekreterare anställas under hela året. Härför beräknade medel böra emellertid vid behov och om så finnes lämpligt kunna användas även för ytterligare förstärkning av arbetskrafterna vid de övriga vattendomstolarna.

De för tillfällig förstärkning av personalen avsedda befattningarna böra anordnas såsom arvodestjänster. Då den extra vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol kommer att fungera som chef för en särskild avdelning med självständigt ansvar för honom anförtrött domsområde, torde arvode till honom lämpligen böra bestämmas på ett häremot svarande sätt, förslagsvis till belopp motsvarande lön åt häradshövding i domsaga, tillhörande lägsta lönegruppen, jämte rörligt tillägg och kristillägg. Biträdande vattenrättsdomare torde böra tillerkännas arvode med belopp motsvarande lön enligt 30 löneklassen jämte rörligt tillägg och kristillägg. För extra och biträdande vattenrättssekreterare bör arvodet beräknas enligt 26 resp. 21 löneklassen jämte rörligt tillägg och kristillägg samt — i fråga om Norrbygdens vattendomstol — kallortstillägg. Arvodet för de extra vattenrättsingenjörerna vid Norrbygdens vattendomstol torde böra fastställas till så stort belopp, att det motsvarar lön enligt 30 löneklassen jämte rörligt tillägg, kristillägg och kallortstillägg. Vad beträffar den tillfälliga förstärkning av vattenrättsingenjörskrafterna som i övrigt kan bliva erforderlig, synes

ersättningen såsom hittills böra bestämmas av Kungl. Maj:t från fall till fall.

Även i fråga om biträdespersonal måste tillfälliga åtgärder vidtagas. Så länge Norrbygdens vattendomstol arbetar på två avdelningar, måste vid denna domstol finnas extra biträdespersonal som svarar mot den ökade arbetsprodukt som genom avdelningens inrättande skall kunna presteras. För detta ändamål böra medel beräknas för två biträden i arvodestjänst, båda med arvode motsvarande lön enligt 3 löneklassen jämte rörligt tillägg, kristillägg och kallortstillägg.

Vad härefter angår Västerbygdens vattendomstol torde skrivgöromålen under en längre tid bliva av sådan omfattning, att de påkalla anställande av ett biträde i arvodestjänst med arvode motsvarande lön enligt 3 löneklassen jämte rörligt tillägg och kristillägg.

I den mån härutöver vid vattendomstolarna förefinnes behov av biträdespersonal, bör detta fyllas genom att till vattendomstolarnas förfogande efter framställning ställas erforderliga medel för extra skrivhjälp. Medel för detta ändamål torde böra beräknas med belopp, motsvarande avlöning till fyra extra skrivbiträden.

I anledning av ett av vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol framlagt förslag om anställande av domstolsstenografer vid vattendomstolarna vill jag erinra om att i nya rättegångsbalken meddelats vissa föreskrifter om upptagande av rättegångsförhandlingar medelst stenografi. Det torde icke föreligga hinder mot att redan nu försöksvis vid handläggning av vidlyftiga mål låta ett vid vattendomstolen anställt biträde, som äger färdighet i stenografi, biträda sekreteraren vid protokollet.

I samband med den verkställda utredningen om vattendomstolarnas arbetsförhållanden ha vattenrättsdomaren vid Västerbygdens vattendomstol och västra avdelningen av Sveriges advokatsamfund gjort framställning om att frågan om vattendomstolens förflyttning till Göteborg måtte upptagas till övervägande. Jag vill i anledning härav erinra om att riksdagen upprepade gånger, senast år 1939, haft tillfälle att taga ställning till frågan om denna vattendomstols kansliort. Vid nämnda års lagtima riksdag föreslogs av Kungl. Maj:t i propositionen nr 168 angående förberedande åtgärder för inrättande av en hovrätt för Västra Sverige, att vattendomstolens kansli skulle inrymmas i den byggnad som för hovrättens räkning planerades i Göteborg. Detta förslag avvisades emellertid av riksdagen, som uttalade, att även om en dylik förläggning skulle från rättsvårdens synpunkt medföra vissa fördelar, dessa enligt riksdagens uppfattning icke vore av den styrka att de motiverade en förflyttning från nuvarande förläggningsort med dess billigare levnads-kostnader och geografiskt sett centrala läge inom domstolsområdet. Sedermera ha — med anledning av att domstolens nuvarande lokaler, vilka förhyras av enskild fastighetsägare, äro bristfälliga — åtgärder vidtagits för anskaffande av tidsenliga lokaler åt domstolen i Vänersborg. På sätt framgår av Kungl. Maj:ts proposition nr 281 till 1944 års riksdag (s. 243) är avsikten, att vattendomstolens kansli skall inrymmas i samma byggnad som

planeras för lantmäterikontoret i Vänersborg. Avtal har numera träffats med Vänersborgs stad om förvärv av ett tomtområde för ändamålet. Detta tomtområde har överlåtits till staten utan vederlag under förutsättning att Västerbygdens vattendomstols kansli kvarbliver i Vänersborg under minst 25 år. Ehuru enligt min uppfattning starka skäl tala för att Västerbygdens vattendomstols kansli bör förflyttas till Göteborg, anser jag mig med hänsyn till det läge, vari frågan sålunda för närvarande befinner sig, icke nu böra upptaga densamma till omprövning.

Enligt gällande ordning disponeras anslagen till vattendomstolarna av dessa domstolar själva. I likhet med vad numera skett i fråga om domsagorna synes medelsdispositionen för vattendomstolarna, böra överflyttas till en central myndighet, lämpligen vattenöverdomstolen, som har kansli gemensamt med Svea hovrätt. Någon avsevärd ökning av arbetsbördan för hovrättens kanslipersonal torde icke uppstå härigenom. Även om denna personal skulle behöva förstärkas — vilket jag icke håller för troligt — skulle kostnaden härför med säkerhet uppvägas av de stora fördelar som vinnas genom en på detta sätt centraliserad kontroll över vattendomstolarnas medelsförvaltning. I samband härmed bör tillsättningen av sådan personal vid vattendomstolarna, som icke tillsättes av Kungl. Maj:t, överflyttas från vattenrättsdomaren till vattenöverdomstolen.

De föreslagna ändringarna i vattendomstolarnas organisation påkalla vissa ändringar i stadgan angående tjänstgöringen vid vattendomstolarna, för vilka ändringar dock ej erfordras riksdagens medverkan.

Beräkningen för budgetåret 1945/46 av de olika anslagsposterna torde med tillämpning av det ovan anförda böra ske på följande sätt.

Under anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän bör beräknas lön till 4 vattenrättsdomare (75 300), 8 vattenrättsingenjörer (91 700), 2 kontorister (7 200), 2 kanslibiträden (7 700) och 4 kontorsbiträden (11 700), tillhopa 193 600 kronor.

Posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, från vilken post bestridas dagarvoden till vattenrättsnämndemän, torde med hänsyn till den ökade belastning å posten, som kan väntas uppstå efter den föreslagna personalförstärkningen, böra höjas från nu upptagna 9 000 kronor till förslagsvis 12 000 kronor.

Vad härefter beträffar anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal kommer denna att innefatta kostnaden för 4 vattenrättssekreterare (40 000), 4 vattenrättsamanuenser (23 700), 1 extra vattenrättsdomare (18 700), 2 biträdande vattenrättsdomare (28 800), 3 extra vattenrättssekreterare (37 000), 2 biträdande vattenrättssekreterare (19 700), 2 extra vattenrättsingenjörer (30 000), 1 extra vattenrättsingenjör under fyra månader (5 000), 3 extra biträden (10 700), vikariatsersättningar (2 400) samt extra skrivhjälp (9 600), sammanlagt 225 600 kronor. I fråga om denna anslagspost må erinras, att Kungl. Maj:t vid 1943 års riksdag bemyndigats medgiva, att kostnad för s. k. särskild vattenrättsingenjör finge från och med budgetåret 1943/44 bestridas från anslagsposten, även om posten därigenom

skulle överskridas (jfr riksdagens skrivelse nr 290/1943). Detta bemyndigande torde fortfarande böra gälla.

Anslagsposten till rörligt tillägg beräknas förslagsvis till 33 600 kronor.

Det har visat sig nödvändigt att under innevarande budgetår vidtaga åtgärder för att bereda vattendomstolarna tillgång till extra arbetskrafter i större utsträckning än som förutsattes vid fastställande av den gällande avlöningsstaten. Dessa åtgärder kunna betraktas såsom ett provisoriskt genomförande av den för nästa budgetår föreslagna tillfälliga förstärkningen av personalorganisationen. Vattendomstolarnas sammanträden med syn bruka i regel påbörjas på våren, så snart årstiden är tjänlig för syn, varför vattendomstolarna haft behov av att redan nu i viss utsträckning få tillgång till erforderliga extra arbetskrafter. I gällande avlöningsstat har, såsom förut anmärkts, medel till biträdande vattenrättssekreterare beräknats för ett år. För extra skrivhjälp har beräknats ett belopp av 2 400 kronor, motsvarande avlöning till ett extra skrivbiträde (jfr prop. nr 198/1943). Under senare halvåret 1944 var biträdande vattenrättssekreterare anställd vid Norrbygdens vattendomstol sex månader och vid Österbygdens vattendomstol fyra månader. På framställning av vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol medgav Kungl. Maj:t genom beslut den 15 december 1944, att biträdande vattenrättssekreterare finge förordnas vid nämnda vattendomstol jämväl under hela första halvåret 1945 ävensom att vattendomstolen för bestridande av kostnader för extra skrivhjälp under återstoden av budgetåret finge taga i anspråk hela nyssnämnda belopp om 2 400 kronor. Kungl. Maj:t har vidare genom beslut förut i dag medgivit anställande vid Västerbygdens vattendomstol av biträdande vattenrättsdomare från och med den 1 mars 1945 under återstoden av budgetåret samt av biträdande vattenrättssekreterare från och med den 1 april 1945 under återstoden av budgetåret. Härutöver torde vid Österbygdens vattendomstol föreligga ytterligare behov av biträdande vattenrättssekreterare under två månader av budgetåret. Såsom jag förut nämnt torde det vidare vara angeläget, att den nya avdelningen vid Norrbygdens vattendomstol såvitt möjligt organiseras senast från och med den 1 juni innevarande år. Den extra juridiska personal och ingenjörspersonal, som erfordras för denna avdelning, synes böra anställas från och med sistnämnda dag. Av framställningar från vattenrättsdomarna vid Norrbygdens och Västerbygdens vattendomstolar framgår slutligen, att vid dessa domstolar förefinnes behov av medel för extra skrivhjälp under budgetåret, vid Norrbygdens vattendomstol med 1 450 kronor och vid Västerbygdens vattendomstol med 2 300 kronor. För avlöning av den vid Norrbygdens vattendomstol enligt beslutet den 15 december 1944 anställde biträdande vattenrättssekreteraren anvisades medel från det under andra huvudtiteln uppförda anslaget för extra utgifter. Då detta anslag icke kan tåla den belastning, som föranledes av tillgodoseendet av övriga nu omförmälda behov, torde Kungl. Maj:t — utöver det förutnämnda vid 1943 års riksdag givna bemyndigandet i fråga om särskild vattenrättsingenjör — böra bemyn-

digas att för förstärkning av personalen vid vattendomstolarna under budgetåret 1944/45 medgiva överskridande av det för sagda budgetår uppförda anslaget till avlöningar till icke-ordinarie personal med merkostnaden för en extra vattenrättsdomare i förhållande till vad som utgår till nuvarande biträdande vattenrättsdomaren samt kostnaden för en extra vattenrättssekreterare och två extra vattenrättsingenjörer, allt under en månad vid Norrbygdens vattendomstol (4 000), en biträdande vattenrättsdomare under fyra månader och en biträdande vattenrättssekreterare under tre månader vid Västerbygdens vattendomstol (7 000) ävensom extra skrivhjälp i angiven omfattning (3 750), tillhoppa i runt tal 15 000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande personalförteckning för vattendomstolarna:

Personalförteckning.

Tjänstemän å ordinarie stat.

	Lönegrad
4 vattenrättsdomare	B 2
8 vattenrättsingenjörer	A 30
2 kontorister	A 9
2 kanslibiträden	A 7
4 kontorsbiträden	A 4

dels fastställa följande avlöningsstat för vattendomstolarna, att tillämpas under budgetåret 1945/46:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förlagsvis</i>	kronor 193 600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förlagsvis</i> ..	» 12 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal ..	» 225 600
4. Rörligt tillägg, <i>förlagsvis</i>	» 33 600

Summa kronor 464 800

dels till *Vattendomstolarna: Avlöningar* för budgetåret 1945/46 anvisa ett *förlagsanslag* av kronor 464 800.

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att för tillfällig förstärkning av personalen vid vattendomstolarna under budgetåret 1944/45 jämväl såvitt angår annan personal än s. k. särskild vattenrättsingenjör överskrida det för sagda budgetår uppförda anslaget till avlöningar till icke-ordinarie personal med 15 000 kronor.

2. Vattendomstolarna: Omkostnader, förslagsanslag.

Kungl. Maj:t har den 2 juni 1944 fastställt omkostnadsstat för vattendomstolarna, att tillämpas under budgetåret 1944/45. Omkostnadsanslaget, uppgående till 56 200 kronor, har fördelats på följande sätt, nämligen å var och en av vattendomstolarna 200 kronor till sjukvård och 10 000 kronor till reseersättningar samt å Norrbygdens vattendomstol 4 600 kronor, å envar av Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar 3 700 kronor och å Västerbygdens vattendomstol 3 400 kronor till expenser. Beträffande de till expenser anvisade beloppen har bestämts följande fördelning å medel för bränsle, lyse och vatten samt medel för övriga expenser.

Norrbygdens vattendomstol.

Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	kronor	200
Övriga expenser, <i>högst</i>	»	4 400

Österbygdens vattendomstol.

Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	»	150
Övriga expenser, <i>högst</i>	»	3 550

Söderbygdens vattendomstol.

Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	»	150
Övriga expenser, <i>högst</i>	»	3 550

Västerbygdens vattendomstol.

Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	»	150
Övriga expenser, <i>högst</i>	»	3 250

I sina förutnämnda skrivelser den 4 september 1944 och den 18 januari 1945 har *vattnerättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol* jämväl framlagt förslag i fråga om medelsbehovet till omkostnader under nästa budgetår. Anslagsposterna till sjukvård och reseersättningar föreslås höjda, posten till sjukvård till 300 kronor och posten till reseersättningar till 20 000 kronor. För övriga expenser begäres ett till 8 800 kronor förhöjt anslag. Detta belopp har beräknats på följande sätt: för renhållning och städning 1 300 kronor, för skrivmaterialier, papper, blankettryck o. dyl. 2 100 kronor, för telegram, telefon och annonsering 1 600 kronor, för inköp och underhåll av möbler, skriv- och räknemaskiner m. fl. inventarier 2 600 kronor samt för bokinköp, bindning av böcker och handlingar m. fl. ändamål 1 200 kronor. I fråga om kostnaderna för renhållning har uppgivits, att dessa komme att öka i anledning dels av större lokaler under en del av året dels ock av högre månadslöner till städerskor enligt nyligen ingånget kollektivavtal. Kostnaderna för skrivmaterialier m. m. komme att öka bl. a. på grund av större antal utskrif- ter och på grund av att stenciler med duplicering i allt större utsträckning användes, så snart det vore fråga om ett större antal utskrif- ter. I övrigt vore kostnadsökningarna beroende på den ifrågasatta personalökningen och vissa

erforderliga nyanskaffningar av inventarier m. m. Det beräknas, att vattendomstolen under budgetåret kommer att flytta in i nya kanslilokaler i posthuset i Umeå. Frågan om anvisande av medel för de i anledning härav uppkommande engångskostnaderna — för inredning, nyanskaffning av möbler m. m. — förklarar vattendrättsdomaren sig sedermera komma att göra till föremål för särskild framställning.

Departementschefen.

Den i det föregående förordade förstärkningen av vattendomstolarnas personal kommer att medföra ökad belastning även å omkostnadsanslaget. Jag föreslår därför höjning av detsamma på vissa punkter.

I fråga om anslagsposterna till *sjukvård* synes ändring icke erforderlig. Den ökade belastningen å anslagen till *reseersättningar*, särskilt vid Norrbygdens vattendomstol, påkallar däremot en höjning, vilken dock för samtliga vattendomstolar torde kunna begränsas till 10 000 kronor. Vad slutligen beträffar expensanslagen synas de för *övriga expenser* beräknade beloppen, även om man bortser från personalförstärkningen, vara tilltagna väl lågt. Jag föreslår, att dessa anslag höjas sålunda, att för Norrbygdens vattendomstol, på sätt vattendrättsdomaren vid denna vattendomstol föreslagit, beräknas 8 800 kronor samt för envar av Österbygdens, Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar 4 550 kronor. Den kostnad som kan uppstå i samband med flyttningen av Norrbygdens vattendomstols kansli till nya lokaler lär icke kunna på förhand med någorlunda säkerhet beräknas och torde därför icke i detta sammanhang böra komma i betraktande.

Med de föreslagna höjningarna kommer hela anslaget att uppgå till 73 900 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vattendomstolarna: Omkostnader* för budgetåret 1945/46 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 73 900.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Thore Wisén.